

บทที่ ๑

สภาพกิจการป่าไม้ทางภาคเหนือของไทยโดยทั่ว ๆ ไป ตั้งแต่ก่อน พ.ศ. ๒๔๓๕ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๕

ในบทแรกนี้จะเป็นการบรรยายถึงสภาพกิจการป่าไม้ทางภาคเหนือของไทย
แต่พอสังเขป ทั้งนี้เพื่อเป็นการปูพื้นฐานให้ไ้ทราบเหตุการณ์ของกิจการป่าไม้โดยทั่ว ๆ
ไปตั้งแต่ระยะเริ่มแรกที่ยังมีไม้สักบนทางการค้าป่าไม้ จนกระทั่งภายหลังจากที่มีการ
จัดตั้งกรมป่าไม้ขึ้นแล้วถึงปี พ.ศ. ๒๔๗๕

สถานการณ์แรกเริ่มของกิจการป่าไม้

ก่อนการเริ่มแรกกิจการป่าไม้ในประเทศไทย ซึ่งหมายถึงระยะที่ยังมีไม้
การจัดการเกี่ยวกับกิจการป่าไม้ขึ้นแต่อย่างใด การใช้สิทธิต่าง ๆ ในป่าไม้ของ
ประชาชนพลเมืองเป็นไปอย่างเสรี โดยถือกันว่าป่าไม้นั้น เป็นของชาติที่ธรรมชาติ
ได้มอบให้มา (Gift of Nature)^๑ เพราะฉะนั้นป่าไม้จึงเป็นสมบัติทางธรรมชาติ
หรือเป็นของกลางที่จะอำนวยประโยชน์แก่พสกนิกรโดยทั่วไป ไม่มีใครเป็นเจ้าของ
เช่นเดียวกับแม่น้ำลำธารที่มีอิสระเสรีในอันจะตั้งวางไข่อันใดโดยไม่มีใครมาห้ามหวง
เมื่อเกิดมีความต้องการขึ้นไม่ว่าจะเป็นไม้หรือสิ่งที่เกิดขึ้นในป่าก็ยอม จัก เก็บ หา
ตัดฟัน ลงไม้ตามอำเภอใจ และแม้แต่การค้าหรือการแลกเปลี่ยนก็กระทำไ้เช่นกัน

^๑ กุสิต พานิชพัฒน์, ป่าไม้กับการพัฒนาโยบายความมั่นคงของประเทศ,
(เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, ๑๑ สิงหาคม ๒๕๐๗), หน้า ๑๒๐.

กิจการป่าไม้ในระยะเริ่มแรกที่ยังมีใครรวบรวมเป็นสถาบันการป่าไม้นั้นก็คือ การทำไม้ และการเก็บหาพืชผลจากป่าในลักษณะการค้าหรือเป็นเพียงสิ่งแลกเปลี่ยนได้ เริ่มขึ้นโดยปราศจากการควบคุมและคุ้มครองจากรัฐหรือประชาชนในท้องถิ่นเอง ปัจจุบัน สื่อนักกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์โดยทั่วไปนั้น นับได้ว่ารับจากป่าไม้ซึ่งเป็น ส่วนใหญ่ของธรรมชาติเสียเกินกว่าครึ่ง จากหลักฐานอันมีอยู่ไม่มากนัก เราก็คพอจะ อนุมานได้ว่าการป่าไม้ได้เริ่มขึ้นเมื่อประมาณร้อยกว่าปีมานี้เอง^๑

กิจการป่าไม้ในประเทศไทยได้เริ่มขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า- เจ้าอยู่หัวในดินแดนลานนาไทย^๒ โดยมีบุคคลในบังคับอังกฤษ เช่น พม่า และ เงี้ยว (ไทยใหญ่) เป็นผู้ทำไม้โดยได้รับอนุญาตจากเจ้าผู้ครองนครต่าง ๆ ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แพร่ และน่าน ป่าไม้ซึ่งขึ้นอยู่ในอาณาเขตปกครองของนครใดก็ถือเป็น ทรัพย์สินประเภทหนึ่งของเจ้าผู้ครองนคร^๓ นั้น เมื่อผู้ใดประสงค์จะทำไม้สักในท้องที่ใด จึงต้องขออนุญาตต่อเจ้าผู้ครองนครเสียก่อน เพื่อจะได้รับคำยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งจารึกลงในใบลานให้เป็นคู่มืออนุญาตแก่ผู้ขอเขาทำป่าไม้เพื่อดำเนินกิจการได้โดย ไม่มีเงื่อนไขใด ๆ นอกจากคำอนุญาตให้ตัดไม้ในป่าตำบลนั้น ๆ เท่านั้น^๔ เพราะฉะนั้น

^๑สมพล วิทยีระนันท์, ประวัติกรรมป่าไม้ (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, ๒๕๐๘), หน้า ๑.

^๒ลานนาไทย หมายถึงดินแดนในภาคเหนือของประเทศไทย ปัจจุบันคือ บริเวณตั้งแต่ลุ่มแม่น้ำโขงลงมาในท้องที่จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นเขตที่อุดมสมบูรณ์ไปค้วยป่าไม้สัก.

^๓กระทรวงเกษตร, ประวัติกรรมป่าไม้ (พระนคร : โรงพิมพ์ธีระพาณิชย์, ๒๕๑๑), หน้า ๑. (พิมพ์เพื่อเป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระยากรุพันธ์พิทักษ์ ณ เมรุวัดธาตุทอง พระโขนง พระนคร วันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๑๑).

^๔กจช. ร.๕ ม.๑๖/๑๐, รายงานพระองค์เจ้าเสด็จตรวจการป่าไม้ (๑ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๑๒).

ผู้ขอเช่าทำป่าไม้จะดำเนินการอย่างไรก็ได้ จะตัดฟันไม้ขนาดเล็กหรือใหญ่หรือทำ
 ประการใดก็ตาม^๑ นอกจากนี้ ผู้ขอเช่าทำป่าไม้ต้องยินยอมเสียเงินให้ตามจำนวน
 ต้นไม้ที่โคตัดฟันลง สมัยนั้นเรียกเงินที่ชำระตามจำนวนต้นไม้นี้ว่า "ค่าต้นไม้" ตามแต่เจ้า
 ผู้ครองนครจะเรียกกรองและโดยเหตุที่เจ้าผู้ครองนครได้อธิปไตยยึดป่าไม้เป็นทรัพย์สิน
 ส่วนตัวแล้ว เช่นนี้ จึงทำให้ป่าไม้ถูกยึดถือแบ่งปันและตกทอดเป็นมรดกไปยังลูกหลาน
 ของเจ้าผู้ครองนครนั้น ๆ กันต่อมา ส่วนการควบคุมทางวิชาการที่จะให้ตัดไม้จากป่าใด
 เป็นจำนวนเท่าใด มีขนาดใหญ่โตอย่างที่สุดเท่าใด หรือจะให้ตัดในคอนไหนบ้าง
 เป็นอันไม่มี คงมีการตรวจเก็บเงินค่าต้นไม้กันอย่างเกี่ยว^๒

เมื่อกิจการป่าไม้ในสมัยนั้นมีเพียงการให้ตัดไม้และตรวจเก็บค่าต้นไม้ ซึ่ง
 เมื่อแพร่หลายมากขึ้น จำนวนป่าดี ๆ มีค่าก็ห่างไกลออกไปทุกที ทำให้เกิดการแก่ง
 แย่งชิงดี การไต่รับอนุญาตให้ทำไม้จึงมีใค้อยู่ที่การจ่าย "ค่าต้นไม้" ตามอัตราที่ไม่
 แน่นนอนแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่ใค้มีเงินพิเศษ คือ "ค่าเปิดป่า" เพิ่มขึ้นมา
 อีก ผู้ใค้ให้ค่าเปิดป่าสูงสุด ผู้นั้นก็ใค้มีสิทธิทำไม้ในป่านั้นจากลักษณะการอนุญาตให้ทำ
 ป่าไม้ของเจ้าผู้ครองนครดังกล่าว จึงเป็นสาเหตุทำให้เกิดกรณีพิพาทระหว่างผู้ขอ
 อนุญาตและเจ้านายเจ้าของป่าขึ้นเนื่อง ๆ และมีคำร้องทุกข์ ของบรรดาพ่อค้าไม้ถึง
 รัฐบาลอยู่เสมอ ๆ^๓ ประกอบกับใค้มีบุคคลที่มีเชื้อชาติและสัญชาติอังกฤษ ที่ใค้ตั้งหลัก
 ฐานอยู่ในประเทศพม่าเข้ามาทำป่าไม้มากขึ้น รัฐบาลจึงพิจารณาเห็นความจำเป็นที่จะ
 ต้องชำระรังับกรณีพิพาทเองและให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ทำป่าไม้ มิฉะนั้น ก็อาจกระทบ

^๑ เรื่องเดียวกัน.

^๒ เทียม คมกฤต, การป่าไม้ในประเทศไทย (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล,
 ๑๐ เมษายน ๒๕๐๕), หน้า ๓๗.

^๓ กจร. ร.๗ กษ. ร.๑/๑๒, เรื่อง เงินส่วนแบ่งค่าภาคหลวงไม้สัก หรือ
 เงินค่าต้นไม้ขอนสัก.

กระเพื่อนคอสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศได้^๑

ความสัมพันธ์ระหว่างลานนาไทยกับกรุงเทพฯ ในสมัยก่อนที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปลี่ยนแปลงระเบียบการปกครองเป็นแบบมณฑลเทศาภิบาลนั้น ส่วนใหญ่ดำเนินไปด้วยความราบรื่น รัฐบาลกลางไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจการภายในของบรรดาหัวเมืองในลานนาเลย เจ้าผู้ครองนครมีอำนาจสิทธิขาดในการปกครองดินแดนของตนอย่างเต็มที่ แต่มีข้อกำหนดว่าทุก ๆ ๓ ปี เจ้าประเทศราชจะต้องนำบรรณาการส่งลงมาถวายแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ กรุงเทพฯ เป็นประจำเพื่อแสดงถึงความจงรักภักดีของหัวเมืองประเทศราชที่มีต่อรัฐบาลไทย^๒

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นสมัยที่ไทยได้เปิดการค้าติดต่อทางไมตรี และการค้ากับชาวต่างประเทศอย่างเป็นทางการ ซึ่งมีผลทำให้ชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น ประกอบกับเวลานั้นอังกฤษได้ยึดครองหัวเมืองมณฑลและบางส่วนของทางตอนใต้ของประเทศพม่าไว้ได้ ดังนั้นพรมแดนของอังกฤษจึงติดต่อกับเชียงใหม่ ซึ่งเป็นการสะดวกสำหรับชาวอังกฤษและคนในบังคับที่จะเดินทางเข้ามาในเชียงใหม่^๓ โดยเข้ามาทำป่าไม้กันเป็นจำนวนมากจนกระทั่ง

^๑ กระจ่างเกษมศร, ประวัติกรมป่าไม้, หน้า ๒.

^๒ พรพรม จงวัฒนา, กรณีพิพาทระหว่างคนในบังคับอังกฤษกับเจ้าหลวงเชียงใหม่ อันเป็นเหตุให้รัฐบาลสยามเข้าจัดการปกครองมณฑลพายัพ (ค.ศ. ๑๘๕๘ - ค.ศ. ๑๙๐๒) (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๓), หน้า ๑๙.

^๓ D.J.M. Tate, The Making of South East Asia Vol. I : Burma (Kuala Lumpur : Oxford University Press, 1971), p. 410.

ก่อให้เกิดการทะเลาะแ่งแย่งผลประโยชน์ระหว่างคนในบังคับอังกฤษ กับบรรดาเจ้านาย และเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ขึ้นอยู่เสมอ กรณีพิพาทดังกล่าวได้ถูกถามลงมาถึงกรุงเทพฯตั้งแต่ปลายสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเหตุการณ์ได้ยืดยาวมาถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว^๑

ในปี พ.ศ. ๒๔๑๖ รัฐบาลไทยและรัฐบาลอังกฤษได้ตกลงทำสนธิสัญญาเชียงใหม่ (The Treaty of Chiangmai) ฉบับแรก สาระสำคัญว่าด้วยส่วนที่เกี่ยวข้องกับดินแดนลานนาไทย โดยในสัญญานี้ได้ระบุเกี่ยวกับการค้าขายที่สำคัญ กล่าวคือ ได้มีข้อกำหนดให้เจ้าของป่าไม้ทำสัญญาอย่างรัดกุมกับผู้ขอเช่าทำ ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงกรณีพิพาทที่เกิดขึ้นเนื่อง ๆ^๒ ดังนั้นรัฐบาลไทยจึงแต่งตั้งข้าหลวงใหญ่คนหนึ่งมาประจำอยู่ที่เชียงใหม่เพื่อดูแลกิจการป่าไม้ในมณฑลพายัพต่อไป^๓ และในปี พ.ศ. ๒๔๑๗ ได้มีการตราพระราชบัญญัติ ๒ ฉบับ คือ

๑. พระราชบัญญัติสำหรับผู้รักษาเมือง ซึ่งจะทำสัญญากับชาวต่างประเทศ^๔ พระราชบัญญัตินี้เป็นประกาศสำหรับประเทศราช โดยบัญญัติให้ผู้รักษาเมืองหรือเจ้าผู้ครองนครเป็นผู้แทนรัฐบาลมีอำนาจในการทำสัญญากับชาวต่างประเทศ^๕ แต่ต้องส่งสัญญา

^๑พรพรมณ จงวัฒนา, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘.

^๒พรพรมณ จงวัฒนา, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๐. (ซึ่งจะได้อธิบายเพิ่มเติมในบทต่อไป)

^๓ซึ่งจะได้อธิบายต่อไป.

^๔ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๗ - ๘ (จ.ศ. ๑๒๒๕ - ๑๒๓๖), หน้า ๒๓๐ - ๒๓๔.

^๕คำว่าชาวต่างประเทศในสัญญา หมายถึง จีน แขก ฝรั่งเศส และสเปนต่าง ๆ ไม่ได้หมายถึงเฉพาะคนในบังคับอังกฤษแคว้นไปถึงคนต่างประเทศทั่วไป.

ไปตรวจประทับตราและให้สัตยาบันจากรัฐบาลที่กรุงเทพฯก่อนจึงจะมีผลใช้บังคับได้
จึงนับได้ว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นกฎหมายฉบับแรกที่มีจุดมุ่งหมาย ควบคุมการอนุญาต
ให้ทำป่าไม้สัก

๒. พระบรมราชโองการว่าด้วยการภาษีไม้ขนอสักและไม่กระยาเลย^๑
กฎหมายฉบับนี้นับเป็นการวางรากฐานในการควบคุมการอนุญาตให้ทำป่าไม้สัก และการ
จัดเก็บภาษีไม้สักให้เป็นระเบียบและมีมาตรฐานเดียวกัน^๒

หลังจากนั้นอีก ๑๐ ปี คือใน พ.ศ. ๒๔๖๗ รัฐบาลก็ได้ทำสัญญาเชียงใหม่
กับประเทศอังกฤษใหม่เป็นฉบับที่ ๒ ในสัญญานั้นกล่าวถึงการป่าไม้ คือ ข้อ ๑๑ และ
ข้อ ๑๒ (ซึ่งจะกล่าวในบทต่อไป) โดยได้กำหนดห้ามคนในบังคับอังกฤษเข้าทำป่าไม้
นอกจากจะได้รับหนังสืออนุญาตซึ่งได้ประทับตราสัตยาบันของรัฐบาลโดยถูกต้องแล้ว
และห้ามเจ้านายซึ่งเป็นเจ้าของป่าออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ทำป่าไม้หลายคนในตำบลเดียว
กัน^๓

จากการที่รัฐบาลไทยได้มีพระราชไมตรีกับรัฐบาลอังกฤษแล้วเช่นนี้ คนใน
บังคับอังกฤษจึงได้เข้ามาลงทุนทำป่าไม้เป็นล่ำเป็นสันกันมากขึ้น ดังนั้นเหตุยุ่งยากเกี่ยว
กับการซื้อขายไม้ขนอสักจึงเกิดขึ้นได้อีกทุกเมื่อ เพราะฉะนั้นเพื่อตัดปัญหาอันยุ่งยากนี้
รัฐบาลจึงได้ตราพระบรมราชโองการขึ้น ๒ ฉบับ เรียกว่า ประกาศพระบรมราชโองการ
เรื่องซื้อขายไม้ขนอสัก พ.ศ. ๒๔๖๗ (จ.ศ. ๑๒๔๖)^๔ เพื่อจัดการให้มีการตัดฟันไม้

^๑ ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๗ - ๘ (จ.ศ. ๑๒๒๕ - ๑๒๓๖),
หน้า ๒๕๕ - ๒๖๓.

^๒ รายละเอียดจะกล่าวในบทต่อไป.

^๓ เฉลิม ศิริวรรณ, นโยบายการป่าไม้และประวัติการป่าไม้ของประเทศไทย,
(พระนคร : บริษัทการพิมพ์ไชนาวิชั่น, ๒๕๓๗), หน้า ๗๔ - ๗๕.

^๔ ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๘ - ๑๐ (จ.ศ. ๑๒๓๗ - ๑๒๔๗),
หน้า ๑๕๖ - ๑๕๘.

ต่าง ๆ ตลอดจนการล่องไม้มาซื้อขายกันให้ทำการโดยถูกต้องตามข้อบังคับ นอกจากนี้ก็มีประกาศเรื่องตัดไม้ขนสัก^๑ ขึ้นในปีเดียวกันอีกฉบับหนึ่ง ประกาศนี้ห้ามมิให้ผู้ใดตัดไม้ในเขตเมืองเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน นอกจากนี้จะได้รับอนุญาตประทับตราข้าหลวงใหญ่ ซึ่งตั้งอยู่ที่เมืองเชียงใหม่เสียก่อน

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๓๐ ก็ได้มีประกาศพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ขึ้นอีกสองฉบับให้เป็นกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลานั้น คือ

๑. ประกาศพระบรมราชโองการ เรื่องไม้ขนสัก พ.ศ. ๒๔๓๐ (จ.ศ. ๑๒๔๕) ว่าด้วยการใช้ควงตรากรรมสิทธิ์ที่ประทับไม้ขนสัก และการเก็บไม้ไหลลอย^๒

๒. ประกาศพระบรมราชโองการเพิ่มเติมเรื่องไม้ขนสัก พ.ศ. ๒๔๓๐ (จ.ศ. ๑๒๔๕) เป็นประกาศเพิ่มเติมในข้อความของประกาศฉบับแรกบางข้อให้ละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้น^๓

เมื่อกิจการป่าไม้ในมณฑลพายัพได้จัดดำเนินการเข้าขึ้นเป็นสถานีขึ้นโดยมีข้าหลวงใหญ่ดูแลกิจการอยู่ในมณฑลดังกล่าว ก็นับได้ว่ากิจการป่าไม้ในสมัยนั้นค่อยมีรูปร่างแจ่มใสขึ้น ชาวอังกฤษซึ่งเห็นความสำคัญของไม้สักซึ่งมีคุณสมบัติพอใจที่จะเข้ามาลงทุนมากขึ้นกว่าแต่ก่อน เพราะไม่ต้องเสียอย่างแต่ก่อนอีกต่อไป เนื่องจากรัฐ

^๑ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๕ - ๑๐ (จ.ศ. ๑๒๓๓ - ๑๒๔๓) ;

หน้า ๑๕๕ - ๑๖๑.

^๒ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๑๑ - ๑๒ (จ.ศ. ๑๒๔๔ - ๑๒๕๒) ;

หน้า ๑๑๑ - ๑๑๓.

^๓ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๑๑ - ๑๒ (จ.ศ. ๑๒๔๔ - ๑๒๕๒) ;

หน้า ๑๑๕ - ๑๒๓. เพิ่มรายละเอียดในข้อ ๒ และข้อ ๔ และเติมข้อ ๑๐ อีก ๑ ข้อ ซึ่งจะโลกลาวรายละเอียดต่อไป.

ได้เริ่มยื่นมือเข้ามาดำเนินการ เกี่ยวข้องกับกิจการค้านี้ ซึ่งเป็นการสนองตอบความต้องการของชาวอังกฤษในขณะนั้น ประกอบกับชาวอังกฤษได้มาลงทุนทำป่าไม้ในประเทศพม่ากันอยู่ก่อนแล้ว จึงเป็นการสะดวกที่จะเคลื่อนย้ายเข้ามาทำป่าไม้ในประเทศไทยที่ใกล้เคียงซึ่งมีไม้มีค่าทั้งจำนวนมากและคุณภาพก็ดีเหมือนกัน

หลังจากนั้นการทำไม้ก็เจริญงอกงามและมีกลไกซับซ้อนขึ้นทุกที จนกระทั่งผู้เห็นการณ์ไกลได้มีคำริที่จะให้มีการปรับปรุงการทำไม้ให้ดีขึ้น กล่าวคือ ในปี พ.ศ. ๒๔๓๒ พระยาคำรงราชพลขันธ์ ราชทูตสยามประจำกรุงเบอร์ลิน ได้ทำเรื่องราวกราบบังคมทูลเกี่ยวกับกิจการป่าไม้ของประเทศเยอรมัน พร้อมกับวิธีการที่ควรนำมาใช้ในการบริหารงานป่าไม้ในประเทศไทย ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ กระทรวงเกษตรพาณิชย์ ได้ตั้งให้นายจรเป็นข้าหลวงตรวจการป่าไม้ โดยมีร้อยตรีน้อยเป็นผู้ช่วยออกไปตรวจการป่าไม้แขวงเมืองตาก และดูการเพาะปลูกกับโรงเรียนการป่าไม้ในประเทศอินเดีย และพม่า^๑

นอกจากชาวพม่า เงี้ยว และจีนซึ่งเคยทำป่าไม้สักมาแต่เดิมแล้วชาวต่างประเทศบุคคลแรกที่เป็นผู้เปิดทางให้แก่บริษัทป่าไม้ เพราะมองเห็นดูทางการค้าไม้สักระหว่างประเทศไทยกับประเทศยุโรปว่าจะเจริญรุ่งเรืองในอนาคต ได้แก่ชาวอเมริกันชื่อ ดร. ชีค (Dr. Cheek)^๒ ผลต่อมาทำให้บริษัทชาวยุโรปหลายบริษัทด้วยกันหันเข้ามาสนใจและรับสัญญาเช่าทำป่าไม้สักในประเทศไทย เริ่มด้วยบริษัทบอร์เนียวจำกัด ในปี พ.ศ. ๒๔๓๒ บริษัทคอมเบย์เบอร์มาในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ และตามด้วยบริษัท

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑กรมป่าไม้, "ประวัติการป่าไม้" ใน ที่ระลึกวันสถาปนากรมป่าไม้ครบรอบ ๕๐ ปี ๑๘ กันยายน ๒๕๑๕ (กรุงเทพมหานคร : วรุณีการพิมพ์, ๒๕๑๕), หน้า ๕ - ๖.

^๒เทอด สุปรีชากร, วนศาสตร์ทั่วไป, (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๔๕๗), หน้า ๑๖๓.

สยามฟอเรสต์^๑

แรกที่เกี่ยวข้องการลงทุนทำป่าไม้ในรูปแบบบริษัทเป็นผลึก เพราะเป็นการลงทุน
 อย่าง เป็นลำ เป็นสัน และค่าเนินธุรกิจอยู่ภายในระเบียบแบบแผนโดยมีรัฐบาลเป็นผู้ควบคุม
 ตลอดจนอยู่ในขอบข่ายสัญญาทางพระราชไมตรีภายใต้กฎหมายที่ตราออกใช้บังคับ
 ในเวลานั้น แต่ในระยะ ๑๐ ปีหลังจากนั้น สถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ
 บริษัทต่างประเทศที่มีทุนรอนมหาศาลซึ่งเข้ามาค่าเนินธุรกิจอยู่นั้นต่างแข่งขันกันแสวงหา
 ผลประโยชน์ และการแก่งแย่งชิงดีกันของบริษัทเหล่านี้เองได้เป็นต้นเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิด
 เกิดการวางสินบนขึ้นอีกครั้งหนึ่ง บริษัทเหล่านี้ยอมให้เงินกินเปล่าเป็นจำนวนมาก ๆ
 แก่เจ้านายของป่าเพื่อแลกกับสิทธิในการเช่าทำป่าไม้ เป็นต้นว่า เมื่อบริษัทหนึ่งตกลง
 ในการขออนุญาตทำป่าไม้กับเจ้านายเจ้าของป่าอยู่ก่อนแล้ว โดยขอตกลงในสัญญาทาง
 พระราชไมตรีจะต้องส่งสัญญาไปลงสัตยาบันให้ถูกต้องที่กรุงเทพฯ เสียก่อนจึงจะใช้บังคับ
 ได้ ซึ่งสัญญานี้ในสมัยนั้นเรียกว่าสัญญา รัตติไฟ (Ratify)^๒ เจ้านายเจ้าของป่าก็
 จะขอเงินกินเปล่าเพิ่มขึ้นอีก และเพื่อให้เจ้านายเจ้าของป่าปิดพืดหรือถอนค่าตกลง
 บริษัทที่จำต้องโอนอ่อนผ่อนตามหรืออีกบริษัทหนึ่งก็จะเพทุบายให้สินบนแก่เจ้านาย
 เจ้าของป่าให้มากขึ้นไปกว่าเดิมที่บริษัทแรกให้ และแย่งชิงเอาสิทธิในการทำสัญญาให้
 บริษัทตน เหตุการณ์อันไม่ก็ไม่งามเช่นนี้เกิดขึ้นไต่มาเรื่อยไปอีก เมื่อเจ้าผู้ครองนคร หรือ
 เจ้านายเจ้าของป่ามอบหมายการงานให้เจ้านายผู้น้อยไปดำเนินการแทน และเมื่อ

^๑พรพรม จงวัฒนา, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๘ - ๙๐.

^๒คำว่า รัตติไฟ (Ratify) นี้จะเรียกได้แต่เฉพาะเมื่อข้าหลวงใหญ่ได้
 ประทับตราอนุญาต ในหนังสือสัญญาป่าไม้แล้วเท่านั้น. อ้างจาก เอกสารรัชกาลที่ ๕
 ม.๑๖.๒/๘๓ สำเนาที่ ๓๐๐๕๔ ที่ ๔๔/๒๒๐ เรื่องป่าไม้เมืองนครน่าน ๙ กุมภาพันธ์
 ร.ศ. ๑๑๓.

บริษัทต่าง ๆ จำเป็นต้องเอาใจเจ้านายเจ้าของป่ามากขึ้น เจ้านายเจ้าของป่ามีที่ทำ
บิณฑลวิประวิงเวลาการอนุญาตไ้มากยิ่งขึ้น การเอาเป็นตัวอย่างกันในทางที่ไม่ถูก
ไม่ถาวรและการเก็บค่าตัดไม้หะหลวมทำให้เกิดการฉ้อโกงระหว่างเจ้านายด้วยกันเอง
และระหว่างบริษัทกับเจ้านายขึ้นจึงได้รับความเดือดร้อนโดยทั่วไป จนถึงมีการร้อง
ทุกข์ไปยังกระทรวงมหาดไทยอยู่มากมาย^๑

อาศัยมูลเหตุดังกล่าวนี้นำประกอบกับความไม่รักกรมในตัวของกรมหมื่นไ้
บังคับอยู่ในเวลานั้น รวมทั้งอำนาจการแบ่งป่าเป็นมรดกตกทอดกันอยู่เรื่อย ๆ โดย
ไม่มีที่สิ้นสุดจึงเป็นทางก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวายขึ้น รัฐบาลกลางจึงได้พิจารณาเห็น
สมควรที่จะเข้าดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยเข้าจัดการควบคุมป่าและให้ความคุ้ม
ครองรักษาความเป็นธรรมโดยทั่วหน้า^๒

ดังนั้นใน พ.ศ. ๒๔๓๖ รัฐบาลจึงได้โอนตัว มร. กาสเตนโจลด์
(Mr. Castenjold) ซึ่งเคยปฏิบัติราชการประจำกระทรวงการคลัง^๓ ให้มาสังกัด
กระทรวงมหาดไทย เพื่อช่วยสำรวจสถานการณ์ป่าไม้สักทางมณฑลพายัพ^๔ แต่

^๑ สมพล หิญชีระนันท์, ประวัติกรมป่าไม้, หน้า ๖ - ๗.

^๒ พวงเพชร สุรัตน์กุล, เปรียบเทียบผลงานของเสนาบดีกระทรวงเกษตรรา-
ชการ พ.ศ. ๒๔๓๕ - ๒๔๗๕ (พ.ศ. ๑๘๙๒ - ๑๙๓๒) (วิทยานิพนธ์ ปริญญาอักษร-
ศาสตร์ มหาวิทยาลัย แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๑๖), หน้า ๑๕๗.

^๓ กุสิต พานิชพัฒน์, "ป่าไม้กับฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศไทย"
สรรพากรสาสน ฉบับพิเศษ วันสถาปนากกรมสรรพากร ครบรอบ ๕๓ ปี ๒ กันยายน
๒๕๑๑ (ปีที่ ๑๕ เล่มที่ ๕ ประจำเดือนกันยายน ๒๕๑๑) : ๓๓.

^๔ กจร. ร.๕ ม.๑๖/๘, เรื่อง ให้ มร. เกอ แกลสเคนกอย เป็นผู้จัดการ
ป่าไม้หัวเมืองลาวเฉียง, (๒๘ มกราคม ร.ศ. ๑๑๐).

มร. กาส เทนโจลด์ โคลมป่วยลงอย่างกะทันหันที่จังหวัดตาก และถึงแก่กรรมในเวลาต่อมา รัฐบาลจึงได้ดำเนินการขอยืมตัวข้าราชการชาวอังกฤษผู้หนึ่งชื่อ มร. เอช. สะเลค (Mr. H. Slade) ซึ่งรับราชการในกรมป่าไม้พม่าให้เข้ามาช่วยให้คำแนะนำปรึกษาในกิจการป่าไม้ของไทย มร. เอช. สะเลค เดินทางมาถึงกรุงเทพฯ เมื่อ

พ.ศ. ๒๔๓๘

หลังจากที่ มร. เอช. สะเลค ได้ขึ้นไปตรวจการทำป่าไม้ในหัวเมืองภาคเหนือทางเรือแล้วก็ได้เสนอรายงานกราบทูลพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย มีความโดยละเอียดถี่ถ้วนถึงขอบเขตของป่าต่างๆ ที่มีอยู่ในขณะนั้นอย่างมากมาย ซึ่งขอเสียหายเหล่านี้เขาเห็นว่าเนื่องมาจากสาเหตุสองประการ กล่าวคือ

๑. การทำป่าไม้ในสมัยนั้นยังไม่มีระเบียบแบบแผนในการควบคุมและคุ้มครองป่าตามหลักการวางโครงการป่าไม้เพื่อมรดกระยะยาว เป็นเหตุให้สภาพป่าเสื่อมโทรมลง สำหรับเหตุข้อนี้ มร. เอช. สะเลค ได้ขอแนะนำว่า

ก. ควรสำรวจป่าเสียก่อนเพื่อกำหนดจำนวนไม้ที่จะให้ตัดฟันออกได้เป็นรายปี

ข. ควรหาทางส่งเสริมให้หันมาใช้ไม้กระยาเลยต่างๆ แทนไม้สัก

ค. ไม่ควรตัดฟันไม้สักต้นเล็ก ๆ ที่ยังไม่โตขนาด

สำหรับสถานะป่าไม้ของไทยในเวลานั้น ปรากฏว่ามีการตัดฟันไม้สักออกจากป่าเกินกำลังของป่าประมาณ ๓ เท่าครึ่ง ฉะนั้น รัฐบาลควรพยายามทุกทางที่จะลดการทำไม้ลงให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

๒. ป่าไม้สักทางภาคเหนือเป็นป่าไม้ที่เจ้านายฝ่ายเหนือยึดครองเป็นกรรมสิทธิ์ แทนที่จะเป็นทรัพย์สินสมบัติของชาติโดยความควบคุมคุ้มครองบำรุงรักษาของรัฐบาลกลาง มีแต่เพียงการเก็บผลประโยชน์จากค่าคอกไม้ และไม่มีการคุ้มครองรักษาที่ถูกต้องให้เป็นผลดีเท่าที่ควร ซึ่ง มร.เอช.สะเลก ก็เสนอข้อคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ตามที่เจ้านายฝ่ายเหนือได้ทำสัญญาอนุญาตให้บุคคลจากท่าป่าไม้ไปในฐานะเป็นเจ้าของป่า แล้วส่งให้รัฐบาลลงกวตตราสัตยาบันอีกชั้นหนึ่งนั้น กลายกันว่ารัฐบาลรับรองอยู่ในตัวแล้วว่า ป่าไม้เหล่านั้นเป็นกรรมสิทธิ์ของเจ้านายเจ้าของท้องที่ ซึ่งผิดความประสงค์ ซึ่งตามทฤษฎีแล้ว คนในบังคับต่างประเทศจะทำป่าไม้ได้ก็ต่อเมื่อได้รับสัญญาอนุญาต ซึ่งรัฐบาลได้ลงกวตตราสัตยาบันให้แล้วเท่านั้น แต่ตามทางปฏิบัติมิได้เป็นเช่นนั้น เพราะปรากฏว่า แม้สัญญาจะโค่นสิ้นสุดอายุไปแล้วก็ตาม ผู้รับสัญญาก็ยังทำไม้อยู่ต่อไปอีก และในบางแห่งพอยื่นคำร้องขออนุญาตแล้วก็ลงมือทำได้เลยที่เดียวก็มี นอกจากนี้ วิธีที่จะได้รับสัญญาอนุญาตยังเป็นการลำบากยากเย็นมาก เนื่องจากผู้ร้องขอทำไม้จะต้องให้เงินกินเปล่าเป็นจำนวนไม่น้อยแก่เจ้านายเจ้าของป่า เพื่อที่จะได้รับสัญญาอนุญาตให้ทำไม้ ซึ่งเป็นการเสียเวลาและเสียเงินอย่างมากมายโดยใช่เหตุ เนื่องจากเหตุนี้ เมื่อมีผู้ร้องขอทำไม้หลายรายก็เกิดมีการแย่งแข่งขันให้เงินกินเปลากันขึ้น ในที่สุดจึงทำให้ราคาคันทุนของไม้สักเหยียบสูงขึ้นเรื่อย ๆ อันเป็นผลกระทบกระเทือนอย่างร้ายแรงถึงราคาซื้อขายไม้สักในท้องตลาดด้วย^๑

ตอจากนั้น มร.เอช.สะเลก ก็ได้เสนอแนะวิธีแก้ไขด้วยหลายประการ คือ^๒

^๑ เทียม มคมฤๅส, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๘ - ๓๙.

^๒ กจช. ร.๕ ม.๑/๕, เรื่องมิสเตอร์ สะเลก ขึ้นไปตรวจป่าไม้ได้กลับถึงกรุงเทพฯแล้ว แต่ได้ทำรายงานตามความเห็นที่จะจัดการต่อไปมา เสนอด้วย

(๖ กันยายน ร.ศ. ๑๑๕ - ๑๘ กันยายน ร.ศ. ๑๑๕).

๑. การทำแผนที่แบ่งป่าไม้สัก และไม้อื่น ๆ ทางภาคเหนือ เพื่อทราบความหนาแน่นของไม้ และมูลค่าจริงของป่าแต่ละแห่งแล้วจักวางโครงการทำป่าไม้
๒. การสำรวจไม้อื่นที่ไม่ใช่ไม้สักเพื่อนำมาใช้แทนไม้สักเป็นการสงวนพันธุ์ไว้ใช้ประโยชน์ในทางที่เหมาะสมต่อไป
๓. การดำเนินการให้ป่าไม้มาอยู่ในความดูแลของรัฐบาล และยกเลิกส่วนแบ่งค่าต่อไม้ซึ่งเจ้านายต่าง ๆ ได้รับมาแต่เดิมนั้น โดยรัฐบาลจ่ายเงินเดือนให้เป็นการตอบแทน รวมทั้งควรจัดตั้งหน่วยงานควบคุมป่าไม้ขึ้นเป็นทบวงการเมืองของรัฐ ทั้งนี้เพราะกิจการป่าไม้เป็นวิชาการแขนงหนึ่งซึ่งต้องการผู้ดำเนินการโดยเฉพาะเพื่อให้ป่ามีประสิทธิภาพและเสถียรภาพอันมั่นคงยืนนานตลอดไป
๔. ควรออกกฎหมายสำหรับควบคุมกิจการป่าไม้ เพื่อเป็นการป้องกันรักษาป่า การจักวางโครงการป่าและการจัดเก็บผลประโยชน์จากป่า รวมทั้งการแก้ไขสัญญาอนุญาตให้ทำไม้ โดยรวบรวมไว้ให้เป็นระเบียบเพื่อให้ต่างประเทศยอมรับกฎหมายไทยด้วย
๕. เพื่อเตรียมพนักงานป่าไม้ไว้สำหรับการภายหลัง ควรจัดส่งนักเรียนไปศึกษาอบรมที่โรงเรียนการป่าไม้ในต่างประเทศ ปีละ ๒ - ๓ คนทุกปี เพื่อนำมาดำเนินการบริหารกิจการป่าไม้ของประเทศได้โดยคนไทยต่อไป
๖. เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของรัฐในค่านาฬิกากร จึงควรจัดตั้งค่านาฬิกาใหม่ รวม ๔ แห่ง คือ ที่เมืองพิชัย เมืองสวรรคโลก ปากน้ำโพ และกรุงเทพฯ ส่วนค่าต่อไม้สำหรับไม้ที่ลดลงมาแม่น้ำสาละวิน ควรให้ตั้งค่านาฬิกาที่เมืองมะละแหม่ง เพื่อควบคุมไม้ที่ลงไปยังประเทศพม่าและเห็นควรปรับปรุงวิธีการจัดเก็บนาฬิกาเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานของทางการป่าไม้

การจัดตั้งกรมป่าไม้ พ.ศ. ๒๔๓๕

เมื่อกระทรวงมหาดไทยได้รับรายงานและวิธีดำเนินการของ มร. เอช. สลัค แล้ว กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ได้พิจารณาและ

ทรงเห็นชอบด้วย จึงได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
 เจ้าอยู่หัวให้ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทเพื่อน้อมเกล้าฯ ขอพระราชทานพระบรม
 ราชวินิจฉัย พระองค์ทรงมีพระราชดำริเห็นชอบและพระราชทานพระราชหัตถเลขา
 ฉบบที่ ๒๒/๓๔๕ ลงวันที่ ๑๘ กันยายน ร.ศ. ๑๑๕ (พ.ศ. ๒๔๓๕) ถึง เสนาบดี
 กระทรวงมหาดไทย^๒ โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งกรมป่าไม้ขึ้น อัจจะ
 กล่าวได้ว่าวัตถุประสงค์ประสงค์ของการจัดตั้งกรมป่าไม้นี้ คือ

๑. เพื่อให้มีการคุ้มครองป่าไม้
๒. เพื่อให้มีการบำรุงส่งเสริมความสมบูรณ์ของป่า
๓. เพื่อจัดวางโครงการทำป่าไม้^๓ เพื่อให้ป่าไม้อำนวยประโยชน์ทางด้าน

เศรษฐกิจและอำนวยความผาสุกให้แก่ประชาชนได้มากที่สุด และยืนนานที่สุดเท่าที่จะ
 ทำได้^๔

เป็นอันว่าประเทศไทยได้มีทรวงการ เมืองสำหรับควบคุมกิจการป่าไม้ของ
 ประเทศโดยเฉพาะขึ้นแล้วตั้งแต่นั้นมา^๕ โดยให้อยู่ภายใต้ปกครองของกระทรวง

^๑ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป.

^๒พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นถำรงราชานุภาพ.

^๓พระยาอนุวัตน์วานรภัย, "การป่าไม้ของไทย" ใน บทประพันธ์บางเรื่อง
ของอนุวัตน์วานรภัย, (กรุงเทพมหานคร : ไทยมิตรการพิมพ์, ๒๕๑๗), หน้า ๖ - ๗
 (อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ณ เมรุวัดธาตุทอง วันพฤหัสบดีที่ ๒๕ เมษายน
 ๒๕๑๗).

^๔เลิศ จันทนภาพ, แผนการจัดการป่าไม้, (แผนกวิชาการจัดการป่าไม้
 คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๑๑), หน้า ๖.

^๕เทียบ คมกฤส, การป่าไม้ในประเทศไทย, หน้า ๔๐.

มหาดไทย เพราะว่าเวลานั้น กระทรวงเกษตรธิการเพิ่งจะสถาปนาขึ้นใหม่ จึงยังไม่มีกำลังพอที่จะรับกรมป่าไม้มาดำเนินการได้ จำเป็นต้องฝากให้กระทรวงมหาดไทยรับจัดทำไปก่อน เพื่อได้อาศัยกำลังเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองซึ่งประจำอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ ช่วยเป็นธุระดูแลไปพลางก่อน^๑ พร้อมกันนั้นก็ไต่ทรงพระกรุณาแต่งตั้ง มร.เอช.สะเลก ให้เป็นเจ้ากรมป่าไม้เป็นคนแรก เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๓๕ ขณะเดียวกันรัฐบาลก็ได้ขอเจรจาจ้างชาวอังกฤษซึ่งรับราชการในกรมป่าไม้ของพม่ามาเป็นผู้อำนวยการวางแผนทางและบริหารป่าไม้ ส่วนพนักงานชั้นรอง ๆ ก็คงใช้ชาวไทยหรือชาวพื้นเมืองต่อไป อีกทั้งยังได้ดำริว่า หากเมื่อใดที่กิจการเข้ารูปเข้ารอยและข้าราชการไทยมีความรู้ความชำนาญก็พอที่จะสามารถรับช่วงงานมาบริหารด้วยตนเองได้แล้วก็จะไต่ทรงจ้างชาวต่างประเทศเสีย

การจัดตั้งกรมป่าไม้และการดำเนินงานด้านป่าไม้ในเวลาต่อมาได้เจริญก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ ฉะนั้น จึงอาจจะกล่าวได้ว่า การตกลงตั้งกรมป่าไม้ในขณะนั้น เป็นวิธีการที่ดีที่สุดสำหรับรัฐบาลไทยที่ดำเนินวิธีการขจัดข้อพิพาทเรื่องป่าไม้ที่เกิดขึ้นในดินแดนลานนาไทยให้หมดสิ้นไป โดยรัฐบาลสามารถควบคุมและสอดส่องกิจการดังกล่าวให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนและวิธีการที่ถูกต้อง^๒ ต่อไป

^๑ พวงเพชร สุวีฑฒกิจกุล, เปรียบเทียบผลงานของเสนาบดีกระทรวงเกษตรธิการ พ.ศ. ๒๔๓๕ - ๒๔๓๕ (ค.ศ. ๑๘๙๒ - ๑๘๙๒), หน้า ๑๕๕.

^๒ วรรณศิลป์ บุญมี, ความสัมพันธ์กับอังกฤษในบางลักษณะสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว : การป่าไม้ และการเหมืองแร่, (วิทยานิพนธ์ ปริญญา-การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๐), หน้า ๔๑๔ - ๔๑๕.

กิจการของกรมป่าไม้ในสมัย มร.เฮช.สเลค (Mr. H. Slade) เป็น
เจ้ากรม (พ.ศ. ๒๔๓๘ - ๒๔๔๔)

ในช่วง ๕ ปี ที่ มร.เฮช.สเลค บริหารงานกรมป่าไม้ในฐานะเจ้ากรม
 ได้มีการปรับปรุงงานของกรมป่าไม้หลายด้าน ที่สำคัญ คือ

๑. การเจรจาขอโอนกรรมสิทธิ์พื้นที่ป่าไม้ในมณฑลพายัพเป็นสมบัติของแผ่นดิน

ในปี พ.ศ. ๒๔๔๐ พระยามหาอำมาตยาธิบดี (เส็ง วิริยะศิริ) ขณะดำรงบรรดาศักดิ์เป็นพระยาศรีสหเทพ ได้รับมอบหมายหน้าที่ให้ดำเนินการเจรจากับเจ้านายฝ่ายเหนือเรื่องการขอโอนอำนาจการครอบครองถือสิทธิ์ในป่าไม้ให้เป็นสมบัติของแผ่นดินรวมทั้งอำนาจในการควบคุมคุ้มครองป่าและการตรวจเก็บค่าตอไม้ เรื่องนี้มีใจเป็นเรื่องที่จะสำเร็จได้อย่างง่าย ๆ ทั้งนี้เพราะเป็นเรื่องการเสียผลประโยชน์และสิทธิ์ที่เจ้านายฝ่ายเหนือเคยได้รับตกทอดมาจากบรรพบุรุษซึ่งได้มอบป่าให้เป็นสมบัติส่วนตัว แต่ที่ปรากฏตามเอกสารว่า การเจรจาได้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี^๑ กล่าวคือใน พ.ศ. ๒๔๔๓ เจ้านครองนครในมณฑลพายัพได้พร้อมใจกันยกอำนาจการอนุญาตให้เข้าทำป่าไม้สักในเขตของตนถวายเป็นพระราชอำนาจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งหมด รัฐบาลจึงได้รับการป่าไม้ในมณฑลพายัพมาจัดเองโดยตลอด

การเจรจาครั้งนั้นได้ดำเนินการเป็นแห่ง ๆ จากแคว้นเล็กที่สุดไปหาแคว้นใหญ่ตามลำดับ คือ เริ่มที่แพร่และน่าน^๒ ก่อน ต่อมาก็เป็น ลำปาง ลำพูน และ เชียงใหม่^๓ ผลของการเจรจาได้ทำให้เจ้านายฝ่ายเหนือสิ้นสุดส่วนเกี่ยวข้องกับการ

^๑ กจข. ร.๕ ม.๑๖.๑/๑๘, รายงานป่าไม้พระยาศรีสหเทพ, (๑ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๑๘).

^๒ แพร่ และน่าน เป็นหัวเมืองตะวันออก.

^๓ ลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ เป็นหัวเมืองตะวันตก

ภาพที่ ๑. มิสเตอร์ เอช. เอ. สเลด

(Mr. H.A. Slade)

ป่าไม้ดั้งเดิมมีมา นับจากนี้ไปการทำไม้สักต้องได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตเสียก่อนจึงจะลงมือทำการได้ เจ้านายพญาท้าวแสนฝ้ายเห็นทั้งหลายจะอนุญาตให้ใครทำป่าไม้อย่างเคยปฏิบัติมามิได้ และเพื่อเป็นการทดแทนผลประโยชน์ที่เจ้านายฝ้ายเหนือเคยมีเคยได้อยู่ รัฐบาลยินยอมจ่ายเงินส่วนแบ่งค่าคอกไม้กิ่งหนึ่งของจำนวนที่เก็บได้ทุกปี

สำหรับเงินค่าคอกส่วนที่เจ้าของป่าไม้ได้รับประจำก็ยังคงได้รับอยู่ต่อไปตามเดิม แต่เงินค่าคอกส่วนของเจ้าผู้ครองนครนั้นเปลี่ยนรูปมาเป็นจำนวนตายตัวรวมอยู่ในเงินเดือนและผลประโยชน์นี้ถือเป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคลไม่ว่าผู้รับมรดกจะมีสิทธิได้รับติดต่อกันไปได้ ทั้งนี้โดยในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ ได้มีการตราฎกระทรวงมหาดไทยที่ ๔ แผนกป่าไม้วางควยอัตราแบ่งปันค่าคอกไม้มณฑลพายัพ (ร.ศ. ๑๒๐)^๑ ออกใช้ควยสาระสำคัญของกฎกระทรวงนี้ คือ การถืออัตราส่วนเป็นกฎเกณฑ์ในการแบ่งค่าคอกไม้ตามกึ่งที่สูงต่ำต่าง ๆ กัน ระหว่างเจ้านายฝ้ายเหนือ เช่น เจ้านายชั้นสูงก็ได้รับส่วนแบ่งค่าคอกสูง เจ้านายชั้นรองลงมาตามลำดับ^๒ ทั้งนี้ก็เนื่องจากแต่ก่อนมิได้มีการกำหนดในการจ่ายเงินไว้ จึงทำให้ลำบากยุ่งยากในการพิจารณาแบ่งเงินค่าคอกไม้และเจ้านายต่างพากันเรียกร้องส่วนของตนกลับไม่มีกฎเกณฑ์เป็นบรรทัดฐาน อนึ่งในปี พ.ศ. ๒๔๔๘ กระทรวงการคลังได้รับหน้าที่ในการจ่ายเงินค่าคอกไม้ไปดำเนินการแทนที่จะให้กรมป่าไม้จัดการจ่ายเงินค่าคอกไม้ที่เก็บได้เช่นแต่ก่อน แต่กรมป่าไม้คงมีหน้าที่คำนวณส่วนแบ่งค่าคอกที่จะต้องแบ่งให้เจ้าของป่าต่าง ๆ อยู่ตามเดิม^๓

^๑ กจข. ร.๕ กษ.๕.๑/๑๖, เรื่อง เงินส่วนแบ่งค่าภาคหลวงไม้สัก หรือเงินค่าคอกไม้ขอนสัก.

^๒ รายละเอียดของกฎกระทรวงจะได้อีกกล่าวต่อไป.

^๓ เทียมม คมกฤส, "ป่าไม้ในประเทศไทย" ใน ที่ระลึกในการสถาปนาภิจักรีนายองบุยกหลง ลำซำ ณ วัดทองธรรมชาติ, วันที่ ๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๒ (พระนคร: โรงพิมพ์พานิชศุภผล, ๒๔๘๒), หน้า ๗๕.

การดำเนินงานในเรื่องโอนอำนาจการครอบครองป่าไม้จากเจ้านายฝ่ายเหนือ ให้มาอยู่ในความดูแลโดยตรงของรัฐบาลกลางนั้น อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการปฏิวัติจากระบบในกิจการป่าไม้ของชาติซึ่งถือว่าเป็นการปูพื้นฐานให้การป่าไม้ของไทยมุ่งไปสู่วิถีทางที่ถูกตอง ทั้งในก้านวิชาการป่าไม้และการจัดเก็บผลประโยชน์จากป่าต่อไป

๒. การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสัญญาอนุญาตให้ทำป่าไม้ให้รัดกุมยิ่งขึ้น ในสัญญาอนุญาตการทำไม้สักแบบเดิมของรัฐบาลที่ทำกับบรรดาบริษัทต่าง ๆ มีสาระสำคัญที่ยังไม่รัดกุมพอ แต่ตามสัญญาแบบใหม่จะต้องมีหลักฐานปรากฏอย่างชัดเจนว่า "ได้รับพระราชทานพระบรมราชาอนุญาต" แล้ว และให้สัญญามีอายุทำการได้ ๒ ปี^๑ สัญญาอนุญาตแบบใหม่นี้กำหนดค่าต่อไม้ชั้นที่ ๑ เรียกเก็บตันละ ๔ ๐๐ รูปี^๒ และไม้สักต้องกาน^๓ ไว่ก่อน ๒ ปี จึงจะตัดฟันลงได้ ขนาดไม้ที่จะเลือกกานได้กำหนดให้รอบลำต้น

^๑ กจร. ร.๕ ม.๑๖.๒/๕, บัญชีป่าไม้ขยายสัญญาให้บริษัทรับเช่าทำ,
(๒๓ กันยายน ร.ศ. ๑๒๒).

^๒รูปี เป็นเงินตราของอินเดียซึ่งรัฐบาลอังกฤษนำมาใช้ในพม่า ในหัวเมืองเหนือของไทยขณะนั้นใช้เงินบาท แต่การค้าขายมีน้อยจึงไม่ค่อยใช้เงินบาทมากเมื่อกิจการของบริษัทป่าไม้เจริญมากขึ้นจำเป็นต้องใช้เงินมากจึงนำเงินรูปีเข้ามาใช้ ชาวเมืองเรียกว่า เงินแถบ เงินรูปีจึงเป็นเงินตราที่ใช้กันทั่วไป ส่วนอัตราแลกเปลี่ยนเงินรูปีกับเงินบาทนั้นไม่คงที่เสมอไป เช่น ๑๐๐ รูปี บางครั้งก็แลกได้ ๑๑๕ บาท เป็นต้น แต่ค่าของเงินรูปีมักจะมากกว่าเงินบาทเสมอ.

^๓คำว่ากานหรือกานไม้ หมายความว่าถึง การควั่นรอบ ๆ ต้นไม้สักสักประมาณ ๑ นิ้ว เพื่อให้ต้นสักยืนตายอยู่เช่นนั้นเป็นระยะพอสมควร โดยมีเหตุผลคือ

- ก. เวลาตัดฟันไม้สักลำต้นจะไม่แตกหักเมื่อล้มลง
- ข. มีน้ำหนักเบาทำให้สะดวกสำหรับช่างในการชักลากไม้ออกจากป่า
- ค. เมื่อน้ำไม้ลงสู่แม่น้ำก็สามารถล่องเป็นแพมาได้โดยที่ไม้สักจะไม่จมน้ำ

มีขนาด ๒ ฟุต ๔ $\frac{1}{2}$ นิ้ว และวัดสูงจากพื้นดิน ๔ ฟุต ๒ นิ้ว ไม่นับใครที่ไม่มีไม้เขื่อ
ขึ้นอยู่ใกล้เคียงจะเลือกงานเสียไม่ได้ ต้องเก็บไว้เป็นไม้เขื่อต่อไป อนึ่ง ไม้ซุงที่
ตัดทอนแล้วนั้น ก่อนที่จะคัดลงนำผู้รับอนุญาตของคีตรากรรมสิทธิ์ของคนไว้บนไม้เหล่านั้น
ควย และห้ามมิให้แปรรูปไม้นั้นกว่าจะได้เสียค่าตอและค่าภาษีแล้ว^๑

อนึ่ง สัญญาอนุญาตให้ทำไม้แบบใหม่นี้พอเริ่มใช้ก็พบข้อบกพร่องหลายประการ
จึงได้มีการแก้ไขปรับปรุงแบบสัญญาอันใหม่อีกครั้งหนึ่งในปลายปี พ.ศ. ๒๔๔๐ โดย

- ๑) ไม้แบ่งป่าที่มีบริเวณกว้างใหญ่ออกเป็น ๒ ส่วน ยอมให้ผู้รับอนุญาต
เข้าทำไม้เพียงคราวละส่วนกำหนดการทำส่วนละ ๒ ปี
- ๒) เพิ่มอัตราค่าตอสูงขึ้น คือ
 - ก) ป่าในดุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาไม้ขนาดใหญ่พิกัด^๒ ๓ บาท และกว่า
ขึ้นไปเก็บทอนละ ๑๐ รูปี ไม้เล็กทอนละ ๒ รูปี
 - ข) ป่าในดุ่มแม่น้ำสะละวินไม้ขนาดใหญ่เก็บทอนละ ๑๒ ถึง ๑๖ รูปี
ไม้เล็กเก็บทอนละ ๒ ถึง ๔ รูปี แล้วแต่ว่าป่าคี่หรือเลข^๓

^๑ เณลิม ศิริวรรณ, นโยบายการป่าไม้และประวัติการป่าไม้ของประเทศไทย,
หน้า ๔๕.

^๒ พิกัด หมายถึงขนาดและสัดส่วนของไม้ที่ใช้เป็นเกณฑ์คำนวณปริมาณ เมื่อ
คิดเงินค่าขายหรือค่าภาคหลวง ซึ่งราษฎรตามมณฑลฝ่ายเหนือใช้ในการซื้อขายไม้สัก
มาแต่โบราณ แล้วต่อมารัฐบาลได้เลิกถอนเสียเพราะพบข้อบกพร่องมาก จึงได้เปลี่ยน
มาเป็นการเก็บเงินค่าภาคหลวงโดยใช้วิธีคิดน้ำหนักเป็นลูกบาศก์แทน นั่นคือระบบ
เมตริก (Metric System) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ จะได้กล่าวถึงอัตราพิกัดไม้ซุงสนลัก
อย่างละเอียดในภาคผนวกต่อไป.

^๓ เทียม คมกฤษ, "ป่าไม้ในประเทศไทย" ใน เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๗.

๓. การประกาศใช้พระราชบัญญัติและกฎหมายต่าง ๆ

พระราชบัญญัติแรก คือ พระราชบัญญัติไม้ซุงและไม้ท่อนที่ควงตราลบเลื่อน พ.ศ. ๒๔๓๕ (ร.ศ. ๑๑๕)^๑ ซึ่งห้ามการแก้ไข ทำลายและเปลี่ยนแปลงควงตราที่ตีไว้บนไม้ซุง และให้อำนาจเจ้าพนักงานในการยึดไม้ที่ควงตราลบเลื่อน หรือตีตรา ขอนชำร่วยเกินไว้ไตสวนหาเจ้าของ ทั้งให้รับไม้ที่มีโคมีรอยควงตราอย่างใดไว้เป็น ของรัฐบาล กับใ้ควางโทษผู้เปลี่ยนแปลงแก้ไขรอยควงตราซึ่งตีแสดงกรรมสิทธิ์และ ปลดอมแปลงควงตราค่าคตภาษี

ในปี พ.ศ. ๒๔๔๐ กรมป่าไม้ได้ตราพระราชบัญญัติเพื่อการคุ้มครองสวัสดิภาพของป่าขึ้น ๒ ฉบับ คือ

๑. พระราชบัญญัติประกาศการรักษาป่า พ.ศ. ๒๔๔๐ (ร.ศ. ๑๑๖)^๒ ห้ามการกานไม้สักขนาดเล็กซึ่งมีขนาดลำต้นไม่ถึง ๕ ก้าว^๓ วัดจากพื้นดินขึ้นไปสูง ๓ ศอก แต่ไม้ที่ไถกานไว้ก่อนพระ ราชบัญญัตินี้ไซ้บังคับก็ให้ตัดโค่นนำมาใช้ในการปลูกสร้างบ้าน เรือน หรือใช้เพื่อการอุตสาหกรรมได้โดยไม้ต้องชำระค่าภาษีหรือค่าตอไม้

^๑ ประชุมกฎหมายประจำศก เล่มที่ ๑๕ - ๑๖ (ร.ศ. ๑๑๕), หน้า ๒๓๔ - ๒๓๕.

^๒ กจร. เอกสารกระทรวงเกษตร, แผนกสารบรรณ ร.ศ. ๑๑๔ แฟ้มที่ ๑ เรื่องที่ ๑๔ ขอพระราชบัญญัติการป่าไม้ตอกระทรวงมหาดไทย.

^๓ ก้าว เป็นมาตราสำหรับวัดรอบลำต้นไม้ซุง มีอยู่ ๓ ขนาด คือ

๑. ก้าว ซึ่งราษฎรใช้วัดไม้สำหรับซื้อขายกันตามตลาดในกรุงเทพและที่อื่น เรียกว่า ก้าว ๔ บาทเฟื้อง (หรือก้าวเฟื้อง) มีขนาด $๔ \frac{๑}{๕}$ นิ้วฟุต
 ๒. ก้าว ซึ่งใช้ในป่าภาคเหนือเรียกว่า ก้าว ๔ บาทสลึง มีขนาด $๔ \frac{๑}{๕}$ นิ้วฟุต
 ๓. ก้าว ที่ใช้สำหรับเก็บเงินค่าภาษีซึ่งเรียกว่า ก้าว ๔ บาทสองไพ มีขนาด $๔ \frac{๑}{๑๖}$ นิ้ว
- ๑ ก้าว เท่ากับ ๒๑ เซนติเมตร.

๒. พระราชบัญญัติรักษาค้นไม้สัก พ.ศ. ๒๔๕๐ (ร.ศ. ๑๑๖)^๑ เป็นผล
 เนื่องจากมีผู้ลักลอบตัดต้นไม้สักในป่าตามอำเภอใจ ซึ่งเป็นเหตุให้ป่าไม้สักเป็น
 อันตราย จึงจำเป็นต้องป้องกันไว้ก่อนโดยวางข้อกำหนด ห้ามการตัดหรือถากต้นไม้สัก
 ในป่าแห่งหนึ่งแห่งใด โดยมีได้รับสัญญาอนุญาตและวิธีไฟจากรัฐบาล หรือไม่ได้รับ
 อนุญาตของเจ้าพนักงานกรมป่าไม้

อนึ่ง ในปีเดียวกันนี้หลังจากออกพระราชบัญญัติรักษาค้นไม้สักทางรัฐบาลเห็น
 ว่าถ้าจะไม่ให้ราษฎรในพื้นที่ป่าแถบนั้นตัดฟันไม้มาใช้ในการกุศล หรือสิ่งซึ่งเป็นสาธารณ
 ประโยชน์บ้างก็จะเป็นที่เดือดร้อนโดยทั่วไป เพราะฉะนั้นจึงได้มี ประกาศอนุญาตให้
ตัดฟันไม้ใช้การกุศลและสาธารณประโยชน์ พ.ศ. ๒๔๕๐ (ร.ศ. ๑๑๖)^๒ เพื่ออำนวยความสะดวก
 ความสะดวกให้แก่ประชาชนในการขออนุญาตต่อเจ้าพนักงานกรมป่าไม้ ซึ่งต่อมาในปี
 พ.ศ. ๒๔๕๓ ก็ได้มีการออกกฎข้อบังคับอนุญาตไม้สักสำหรับใช้ในการปลูกสร้างสถานที่
 ทำราชการและการสาธารณประโยชน์^๓ ขึ้น เพื่อสนอง ความต้องการ ของราษฎรที่จัด
 สร้างสถานที่สำหรับทำการกุศล และสาธารณประโยชน์มากกว่าเดิมโดยออกกฎข้อบังคับ
 ในการขออนุญาตจากเจ้าพนักงานให้ง่ายกว่าเดิมเพื่อความรวดเร็ว

เนื่องจากเกิดมีบุคคลบางจำพวกประพฤติทุจริต โดยทำควางตราปลอม
 แสดงกรรมสิทธิ์ลักลอบตัดตราลงบนไม้ซอนสักของผู้อื่น แล้วนำมาซื้อขายกันทำให้พ่อค้า
 ไม้อื่น ๆ ที่สุจริตต้องขาดผลประโยชน์เป็นจำนวนมาก เพื่อป้องกันเรื่องดังกล่าว
 รัฐบาลจึงตรา พระราชบัญญัติป้องกันลักลอบตัดตราไม้ พ.ศ. ๒๔๕๑ (ร.ศ. ๑๑๗)^๔

^๑ กจข. เอกสารกระทรวงเกษตร, แผนกสารบรรณ ร.ศ. ๑๑๘
 แผ่นที่ ๑ เรื่องที่ ๑๔ เรื่องเดียวกัน.

^๒ เรื่องเดียวกัน.

^๓ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๗ (ร.ศ. ๑๑๕), หน้า ๕๒๓ - ๕๒๕.

^๔ กจข. เอกสารกระทรวงเกษตร, เรื่องเดียวกัน.

ห้ามมิให้ผู้ใดตีตราประจำต้นไม้ที่มีไซของตนโดยชอบธรรม แต่พระราชบัญญัติฉบับนี้
 ก็ไม่ได้ช่วยให้เกิดผลอะไรมาก เพราะผู้ประพฤตินั้นชอบก็ยังทำการชักลากไม้สักออกจาก
 ป่าโดยยังไม่เสียภาษีค่าตอไม้ หรือจากป่าที่ได้รับอนุญาตให้เขาทำออกมาขายเป็น
 จำนวนมาก รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติขึ้นอีกฉบับหนึ่งคือ พระราชบัญญัติป้องกัน
การลักลอบชักลากไม้สักที่ยังมีไซเสียค่าตอและภาษี พ.ศ. ๒๔๔๒ (ร.ศ. ๑๑๘)^๑ ซึ่ง
 ห้ามการชักลากไม้สักซึ่งตัดแล้วออกจากป่าใด ๆ เว้นแต่เมื่อไม้ นั้นได้เสียเงินค่าตอ
 และภาษีแล้ว แต่ข้อห้ามนี้มีไซ่เกี่ยวข้องกับการชักลากไม้ออกจากป่าซึ่งได้รับพระราชทาน
 พระบรมราชานุญาตให้เขาทำ

๔. การตั้งด่านภาษี เนื่องจากการทำไม้บางท้องที่ของจังหวัดตาก
 แม่ฮ่องสอนและเชียงใหม่ ซึ่งติดต่อกับประเทศพม่าได้ทำการเก็บค่าตอไม้ก่อนที่จะนำ
 ไม้เคลื่อนที่ออกไปทางแม่น้ำเมยและแม่น้ำสาละวิน แต่ระยะทางไกลกันการเจ้าพนักงาน
 ซึ่งมีจำนวนจำกัดไม่สะดวกที่จะเดินทางและตรวจสอบไม้ให้เสร็จทันฤดูกาลลงไม้
 รัฐบาลไทยจึงได้เปิดการเจรจากับรัฐบาลพม่า ขอตั้งด่านป่าไม้ขึ้นที่ตำบลกาโด
 เมืองมะละแหม่งในประเทศพม่า ซึ่งเป็นตลาดค้าไม้สักทางด่านแม่น้ำสาละวิน และขอ
 ส่งเจ้าหน้าที่ตรวจเก็บค่าตอไม้สักที่นำออกจากป่าในประเทศไทยแล้วนำลงลงไปทาง
 แม่น้ำสาละวิน โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๔๑ เป็นต้นมา ซึ่งภายหลังเรียกว่า
 "กอด่านป่าไม้กาโด"^๒

^๑ ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๑๗ - ๑๘ (ร.ศ. ๑๑๘ - ๑๒๑),

หน้า ๖๓ - ๖๕.

^๒ เฉลิม ศิริวรรณ, นโยบายการป่าไม้และประวัติการป่าไม้ของประเทศไทย,

หน้า ๘๒.

นอกจากกองค่าน้ำไม้กาโตแล้วก็ยังมีการจัดตั้งค่าน้ำไม้ภายในประเทศ
 อีก กล่าวคือ ก่อนการตั้งกรมป่าไม้ได้มีประกาศหรือบัญชาการที่พัฒนา ว่าควยภาษีไม้ซ่านสัก
 พ.ศ. ๒๔๓๒ (ร.ศ. ๑๐๘)^๑ ได้มีการกล่าวถึงการตั้งค่าน้ำไม้เก็บเงินภาษีไม้สักที่เมือง
 ชัยนาทและที่ค่าน้ำไม้ชัยนาทนี้ก็ดำเนินการเรื่อยมา รัฐบาลเห็นว่าค่าน้ำไม้ที่ตั้ง
 อยู่ในทำเลที่ไม่เหมาะสม และไม่สามารถตรวจตราไม้ได้อย่างทั่วถึง จึงให้ยุบเลิก
 เสีย และได้พิจารณาเห็นว่าปากน้ำโพเป็นที่แม่น้ำลำสาบ คือ ปิง วัง ยม และน่าน
 ไหลมารวมกันเป็นการสะดวกที่จะควบคุมและป้องกันไม้ที่ล่องมาตามลำน้ำได้เป็นอย่างดี
 ค่ายเหตุนี้ ค่าน้ำไม้ที่ปากน้ำโพ จึงเริ่มปฏิบัติงานเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๑ พร้อมกับค่าน้ำ
 ไม้กาโต เรียกว่า "กองค่าน้ำไม้ปากน้ำโพ"^๒

๕. การศึกษาวิชาการป่าไม้ เพื่อเตรียมรับงานสืบแทนชาวอังกฤษที่ได้
 จ้างไว้ปฏิบัติงานในระยะแรกเริ่มนั้น ในปี พ.ศ. ๒๔๔๓ พระบาทสมเด็จพระจุล-
 จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานทุนเล่าเรียนหลวง ส่งนักเรียนไทยชุดแรกมี
 จำนวน ๔ นาย โดยส่งไปศึกษาที่ (Imperial Forest College) เมืองเกร็ดอน
 ประเทศอินเดีย ได้แก่ นายทองคำ เสวตศิลา (พระยาวันพฤกษพิจารณา) นายวาศ
 วินทุพราหมณกุล (พระยาพลพลารักษ์) นายเชื้อ ศุภมิตร (พระยาสมมติบริหาร)
 และ นายลพ นิยมฤกษ์ (ขุนวนฉัตรประเวศ)^๓ นักเรียนไทยชุดแรกนี้ได้สำเร็จการ
 ศึกษาตามหลักสูตร ๒ ปี และกลับมารับราชการกรมป่าไม้ใน พ.ศ. ๒๔๔๖ ซึ่ง

^๑ ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๑๒ - ๑๔ (ร.ศ. ๑๐๘ - ๑๑๓),

หน้า ๓๑ - ๓๒.

^๒ เฉลิม ศิริวรรณ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๓.

^๓ กรมป่าไม้, ประวัติและผลงานของกรมป่าไม้ ๒๔๓๕ - ๒๕๐๐, (พระนคร :
 โรงพิมพ์กรมป่าไม้, ๒๕๐๑), หน้า ๒๕.

ถือกันว่าเป็นนักการป่าไม้ไทยที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศเป็นรุ่นแรก

เมื่อ มร.เอช.สะเลค ได้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งเจ้ากรมป่าไม้ครบวาระในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ อันเป็นระยะเวลาซึ่งหมดสัญญาการยืมตัวเจ้าพนักงานป่าไม้อังกฤษจากรัฐบาลอังกฤษที่อินเดีย^๑ ทำให้รัฐบาลต้องหาผู้ดำรงตำแหน่งเจ้ากรมป่าไม้ต่อไป

กิจการของกรมป่าไม้ในสมัย มร.ทอตกเตนแฮม (Mr. Tottenham) เป็นเจ้ากรม (พ.ศ. ๒๔๔๔ - ๒๔๔๗)

เมื่อ มร.เอช.สะเลค ได้ลาออกจากตำแหน่งเจ้ากรมป่าไม้และรัฐบาลเห็นว่า มร.ทอตกเตนแฮม ซึ่งเดิมเป็นข้าราชการกรมป่าไม้ประเทศพม่าที่รัฐบาลได้เจรจาขอจ้างเข้ามารับราชการพร้อมกับ มร.เอช.สะเลคนั้นมีความเข้าใจในสถานการณ์ป่าไม้ของไทยพอที่จะดำเนินการตามแนวทางที่ มร.เอช.สะเลค ได้วางโครงการไว้ได้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง มร.ทอตกเตนแฮม ดำรงตำแหน่งเจ้ากรมป่าไม้ต่อมา ในช่วงที่ มร.ทอตกเตนแฮม บริหารงานในตำแหน่งเจ้ากรมป่าไม้ได้มีการปรับปรุงงานด้านป่าไม้ที่สำคัญ คือ

๑. เริ่มการอนุญาตทำไม้กลางป่า ในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ กรมป่าไม้ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุมัติให้เฝ้าข้อบังคับว่าควยการอนุญาตให้มีการทำไม้ที่ตัดโค่นไว้แล้วในป่าสัมปทานภาคที่ปิด และในป่าที่หมดอายุสัมปทานแล้ว ซึ่งเป็นแบบอย่างของการอนุญาตทำไม้กลางป่า เพื่อเป็นการหารายได้ให้แก่รัฐบาลแทนที่จะปล่อยให้ไม้เหล่านั้นเสียประโยชน์ไป นอกจากนี้ยังเป็นการทำให้ราษฎรที่มีทุนรอนน้อยมีโอกาสทำไม้ควย^๒

^๑ กจข. ร.๕ ม.๑๖/๑๓, จัดการกรมป่าไม้, ที่ ๒๕๕ (๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๔).

^๒ เฉลิม ศิริวรรณ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๐.

๒. การใช้วิธีแบบเลือกคัด (Selection System) เมื่อสัญญาอนุญาต
ทำป่าไม้ ๒ ปีแรกหมดอายุลงใน พ.ศ. ๒๔๔๕ รัฐบาลจึงเปิดป่าที่ไต่ปัดไว้ให้เขาทำ
ต่อไปอีก ๒ ปี งวดที่สอง (พ.ศ. ๒๔๔๖ - ๒๔๔๗) ตามข้อยกผันของสัญญาซึ่งได้
กล่าวมาแล้ว แต่เนื่องจากป่าที่เปิดใหม่นี้มีเนื้อที่และจำนวนไม้น้อยกว่าตอนที่ไต่ปัดมา
แล้ว ดังนั้นป่าไต่ที่กรมป่าไม้เห็นว่ามีไม้แห้งไม้พ้อทำก็อนุญาตให้گانไม้สักได้โดยกำหนด
ขนาดขั้นต่ำไว้ ๒ ฟุต $๔ \frac{๑}{๒}$ นิ้ว และมีเกณฑ์บังคับว่าถ้ามีไม้ได้ขนาดอยู่ ๕ ต้น ให้
เลือกงานได้เพียง ๒ ต้น ซึ่งนับว่าเป็นการเริ่มจัดการป่าไม้สักของประเทศไทยตาม
แบบวิธีเลือกคัด (Selection System)^๑ สำหรับบริษัทใหญ่ ๆ เช่น บริษัทเบอร์เนียว
บริษัทคอมเบย์เบอร์มา เป็นต้น รัฐบาลให้เป็นผู้เลือกงานไม้เองภายใต้การควบคุม
ของเจ้าพนักงานป่าไม้

อนึ่ง ได้มีการแก้ไขสัญญาทำป่าไม้ ๒ ปีงวดที่สอง ในเรื่องค่าตอบแทนชั้นที่ ๑
คือ เพิ่มขึ้นจากเดิมคนละ $๔ \frac{๑}{๒}$ รูปี เป็นคนละ ๑๐ รูปี และเนื่องจากเดิมรัฐบาลได้
เคยผ่อนผันให้บริษัทต่าง ๆ นำไม้ลงมาเสียค่าตัดโค่นที่ด่านภาษีไม้ปากน้ำโพ แทนที่จะ
ตรวจและเรียกเก็บตั้งแต่อยู่ในป่า เพราะมีพนักงานไม้พ้อ ดังนั้นเมื่อไม้ตามสัญญางวด
แรกยังออกมาถึงปากน้ำโพไม่หมด ไม้ตามสัญญางวดที่สองก็ออกมาปนกันซึ่งไม้ทั้ง ๒ รุ่น
นี้มีค่าตอต่างกัน รัฐบาลจึงกำหนดให้บริษัทชำระค่าธรรมเนียมป่าต้นไม้มูลค่าทุกท่อน
ของไม้งวดที่สองก่อนที่จะนำออกจากเขตป่าที่ไต่ปัดอนุญาต เพื่อทราบว่าเป็นไม้ที่ต้อง
เสียค่าตอคนละ ๑๐ รูปี เมื่อไม้มาถึงปากน้ำโพ ส่วนไม้ที่ไม่มีตรา ก็แสดงว่าเป็นไม้
ตามสัญญางวดแรกซึ่งต้องเสียค่าตอคนละ $๔ \frac{๑}{๒}$ รูปี เรื่องนี้จะเกิดเป็นปัญหาต่อไปใน
เมื่อกรมป่าไม้ได้เปิดสัญญาอนุญาตทำไม้ ๓๐ ปี ในปี พ.ศ. ๒๔๕๑ เพราะมีการเปลี่ยนแปลง
อัตราค่าตอใหม่เป็น ๑๒ บาทในระยะ ๑๕ ปีแรกของการทำไม้ ทำให้อัตราค่าตอ

^๑ เทียม คมกฤต, "ป่าไม้ในประเทศไทย" ใน เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๗.

ของไม้ ๓ รุ่นนี้ปะปนกัน เมื่อไม้มาถึงคานภาชีไม้ปากน้ำโพ

ในปี พ.ศ. ๒๔๔๕ มีเหตุการณ์ที่น่าสนใจมากอยู่เรื่องหนึ่ง คือ การกบฏของเจ้าหลวงเมืองแพร่ร่วมมือกับพวกเงี้ยว ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความไม่พอใจต่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองของเมืองประเทศราชในภาคเหนือ^๑ จากรัฐบาลกลางที่กรุงเทพฯ รัฐบาลมีหลักฐานว่าเจ้าหลวงและเจ้านายเมืองแพร่ได้ร่วมมือกันกับพวกเงี้ยวก่อการกบฏขึ้นจริง รัฐบาลจึงสั่งแจกจ่ายเงินส่วนแบ่งค่าต่อไม้แก่เจ้านายเมืองแพร่ และสั่งถอดถอนตำแหน่งเจ้าหลวงและเจ้านายเมืองแพร่ เสียทั้งสิ้น^๒

นอกจากนั้นนักเรียนไทยชุดแรกที่ส่งไปศึกษาต่อประเทศอินเดียก็ใกล้กลับเข้ามารับราชการในปี พ.ศ. ๒๔๔๖ พร้อมด้วย นายสนธิ พุกกะมาน^๓ ซึ่งเป็นนักเรียนทุนหลวง ศึกษาวิชาการเพาะปลูกที่ Wallington Hall College มณฑล Lincolnshire เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๐ ครั้นสำเร็จก็ได้เข้าศึกษาวิชาการป่าไม้ต่อจนจบที่ Royal Indian Engineering College เมือง Couper's Hill ประเทศอังกฤษ ทำให้ขณะนั้นกรมป่าไม้ก็มีคนไทยที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศมารับราชการเป็นกำลังเพิ่มขึ้น ๕ คน

เมื่อ มร. ทอดเตนแฮม บริหารงานในกรมป่าไม้มาได้สามปีก็กราบถวายบังคมลาออกในปี พ.ศ. ๒๔๔๗ ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องหาตัวผู้เหมาะสมสำหรับที่จะดำรงตำแหน่งเจ้ากรมป่าไม้ต่อไป

^๑ เฑาะ บูณนาค, "ขบถเงี้ยวเมืองแพร่ ร.ศ. ๑๑๒" สังกมศาสตร์ปริทัศน์, ๖(กันยายน - พฤศจิกายน ๒๕๑๑) : ๗๒.

^๒ สมพล วิทยชิวะนันท์, ประวัติกรมป่าไม้, หน้า ๑๘.

^๓ พระยาครุพันธ์พิทักษ์ อธิบดีกรมป่าไม้คนแรกของไทยในสมัยต่อมา

(พ.ศ. ๒๔๖๗ - ๒๔๗๗).

กิจการของกรมป่าไม้ในสมัย มร. คัมเบลว. เอฟ. ลอยด์ (Mr. W.F. Lloyd) เป็น
เจ้ากรม (พ.ศ. ๒๔๔๔ - ๒๔๖๖)

มร. ลอยด์ ข้าราชการชาวอังกฤษ ในกรมป่าไม้มาได้เดินทางเข้ามารับ
ราชการในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๔ และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ใต้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้ากรมป่าไม้สืบแทน
มร. ทอคเตนแฮม ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

กิจการที่นายลอยด์ ได้ปรับปรุงแก้ไขและริเริ่มตลอดระยะเวลา ๑๘ ปีนี้
พอจะแบ่งเป็นข้อ ๆ ได้ดังต่อไปนี้

๑. การตั้งป่าไม้ภาค เดิมกรมป่าไม้ตั้งอยู่ที่เชียงใหม่ ทั้งนี้เป็นไปตาม
ความเห็นของ มร. เอช. สะเลด ที่ว่า "ควรให้ที่ว่าการกรมป่าไม้อยู่เมืองเชียงใหม่"^๒
ก่อนนั้นได้แยกสาขาออกไปเพียงไม่กี่แห่งคือ ที่ แม่ฮ่องสอน ลำพูน แพร่ น่าน พิชญ์โลก
ตาก นครสวรรค์ บ้านโป่ง และกาโด (ที่เมืองมะละแหม่ง) การติดต่อบริหารงาน
และการควบคุมคุ้มครองการทำป่าไม้ทำได้ลำบาก จึงได้มีการพิจารณาแก้ไขเสียใหม่
โดยกรมป่าไม้มีความเห็นว่าวิธีแก้ไขเรื่องนี้คือ ควรกระจายงานออกไปตามท้องที่
ต่าง ๆ แทนที่จะรวมงานไว้ในที่แห่งเดียวและควรตั้งที่ทำการตามสถานที่นั้น ๆ พร้อม
ทั้งส่งเจ้าพนักงานออกไปประจำอยู่ตามสมควร นอกจากการบริหารงานด้านป่าไม้จะ
เป็นไปได้ทั่วถึงแล้วยังเป็นการฝึกฝนเจ้าหน้าที่ให้รู้จักทำงาน^๓ ดังนั้นกรมป่าไม้จึงได้

กรมป่าไม้ย้ายที่ทำการมาอยู่กรุงเทพฯ ที่ศาลาลูกขุนภายในกระทรวง
มหาดไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓.

^๒ กจช. ร.๕ม.๑๖/๓, ความเห็นมิสเตอร์โลกเรื่องจะตั้งกรมป่าไม้ที่เมือง
นครเชียงใหม่, (๒๓ ธันวาคม ๑๑๕ - ๒ มกราคม ๑๑๕).

^๓ เฉลิม ศิริวรรณ, นโยบายการป่าไม้และประวัติการป่าไม้ของประเทศไทย,
หน้า ๑๐๗.

ภาพที่ ๒ นิสิตเคอร์ กับคว.เอฟ.ลอยด์

(Mr. W.F. Lloyd)

คั้งภาค ซึ่งเรียกว่า (Circles) ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๔๘ โดยแบ่งภาคออกเป็นสามภาค ตามความจำเป็นในขณะนั้น ซึ่งแต่ละภาคยังได้แบ่งงานไปตามเขตพื้นที่ป่าไม้ในท้องที่ต่าง ๆ ทำให้การบริหารงานขยายกว้างขึ้น ภาคทั้งสามได้แก่

- ๑) ป่าไม้ภาคเหนือ
- ๒) ป่าไม้ภาคตะวันออกและตะวันออกเฉียงเหนือ
- ๓) ป่าไม้ภาคใต้

๒. การปลูกสร้างสวนสัก ในปี พ.ศ. ๒๔๔๘ กรมป่าไม้ได้เริ่มการปลูกสร้างสวนสัก โดยวิธีอาศัยชาวไร่ (Toungya-Plantation) ที่ ป่าแม่ปาน อำเภอสองเม่น จังหวัดแพร่ เพื่อเป็นการทดลองโดยเอาตัวอย่างจากประเทศพม่าซึ่งดำเนินการเป็นผลดีมาก่อน แลวนำมาศึกษาประยุกต์ให้งานกว้างขวางต่อไป เพราะฉะนั้นจึงอาจจะนับได้ว่านี่เป็นปีเริ่มแรกของการปรับปรุงบำรุงป่า^๑

๓. การทำแผนที่ป่าไม้ การรักษาป่าไม้จำเป็นจะต้องมีแผนที่ป่าไว้บอกโดยละเอียดกว่าในป่าแห่งหนึ่งมีขอบเขตเท่าไรและในป่านั้น ๆ ต้องแสดงให้เห็นว่ามีไม้ขนาดใดอยู่ที่ไหนบ้าง ถ้าเจ้าหน้าที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ก็พลก็จะไม่สามารถบังคับบัญชาป่าซึ่งส่วนมากมีชาวต่างประเทศเป็นผู้เช่าทำให้เป็นระเบียบเรียบร้อยได้^๒ และนี่คือเหตุผลที่สำคัญอย่างรีบด่วนที่กรมป่าไม้จะต้องจัดทำแผนที่ป่าไม้ขึ้น ดังนั้นในปี พ.ศ. ๒๔๕๐ การทำแผนที่ป่าไม้ก็ได้เริ่มดำเนินการขึ้นอย่างจริงจัง โดยได้รับความร่วมมือจากกรมแผนที่ซึ่งได้เริ่มลงมือทำการสำรวจรังวัดทำแผนที่ป่าไม้ในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่และลำพูนเป็นแห่งแรก

^๑ เตียม คมกฤส, การป่าไม้ในประเทศไทย, หน้า ๔๓.

^๒ กจ. เอกสารกระทรวงเกษตร, แผ่นที่ ๕ เรื่องที่ ๑๐๕ แผนกกรม-
แผนที่ส่วนการศึกษา พ.ศ. ๒๔๖๕, (ที่ ๑๓/๒๑๕๐).

๔. การเริ่มโครงการทำป่าไม้ ๓๐ ปี ใน พ.ศ. ๒๔๕๑ สัญญาให้เช่า
ทำป่าไม้สักส่วนมากตามโครงการ ๑๒ ปี ในขณะนั้นหมคอาญลง รัฐบาลจึงได้คิดปรับ
ปรุงวิธีจัดการป่าไม้สักเสียใหม่โดยมีเหตุผลที่สำคัญอยู่ ๒ ประการ คือ

ก) การจัดแบ่งป่าให้ผู้รับสัมปทานทำไม้ส่วนมากแบ่งไว้เป็นพื้นที่แคบ
เพราะเจ้านายฝ่ายเหนือผู้เป็นเจ้าของป่าเวลานั้นต้องการแบ่งป่า เมื่อมีผู้ขอทำมาก ๆ
เพื่อผลประโยชน์ทางค่าต่อไม้ และเงินค่าเปิดป่า ทำให้การทำไม้กระจัดกระจายไป
ตามส่วนต่าง ๆ ในป่าทางภาคเหนือ ซึ่งทำให้ลำบากแก่การตรวจตราและควบคุม
ของกรมป่าไม้ สิ้นเปลืองทั้งเวลาและงบประมาณ

ข) ตามโครงการเดิมได้กำหนดรอบตัดฟันไว้ ๑๒ ปี ซึ่งเป็นระยะ
เวลาที่สั้นเกินไป เพราะสัญญาแรกมีอายุเพียง ๖ ปี ผู้รับสัมปทานไม่กล้าลงทุน
ทำกิจการให้ใหญ่โตได้ นอกจากนี้ไม้ชั้นรองไม่สามารถจะเจริญเติบโตเป็นไม้ชั้นหนึ่ง
ได้ภายในระยะเวลา ๑๒ ปี ดังนั้นสัญญาอนุญาตทำไม้แบบเดิมจึงไม่เหมาะสมกับหลักวิชา
การปลูกบำรุงป่าที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้สัก ซึ่งวางไว้ว่าไม้ชั้นรองจะเติบโตเป็นไม้ได้ขนาด
ต้องกินเวลาถึง ๓๐ ปี

ด้วยเหตุผลดังกล่าว รัฐบาลจึงรวมป่าแปลงย่อย ๆ เข้าด้วยกันเป็นผืนใหญ่
และวางกำหนดรอบตัดฟันเป็น ๓๐ ปี โดยให้ผู้ขออนุญาตรับเช่าที่ป่าแห่งหนึ่ง ๆ เป็น
เวลา ๑๕ ปี และปิดเสีย ๑๕ ปี แล้วจึงเปิดให้รับเช่าทำใหม่อีกผลัดเปลี่ยนกันไป
นอกจากนี้ยังมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักการอนุญาตอีกบางประการ คือ

๑) เพิ่มค่าต่อไม้สูงขึ้นกว่าเดิม แบ่งเป็น

๑) เฉลิม ศิริวรรณ, นโยบายการป่าไม้และประวัติการป่าไม้ของประเทศไทย,

ก) ป่าลุ่มน้ำเจ้าพระยา ไม้ใหญ่พิกัด ๓ บาทขึ้นไป เก็บทอนละ ๑๒ บาท ไม้ต่ำกว่าพิกัด ๓ บาท เก็บทอนละ ๖ บาท ไม้สั้นกว่า ๑๑ ศอก เก็บทอนละ ๔ บาท ไม้สั้นกว่า ๑๑ ศอก และมีพิกัดต่ำกว่า ๒ บาท เก็บทอนละ ๒ บาท

ข) ป่าลุ่มน้ำสาละวิน ไม้ใหญ่พิกัด ๓ บาทขึ้นไป เก็บทอนละ ๑๑ ถึง ๑๕ บาท ไม้ต่ำกว่าพิกัด ๓ บาท ทอนละ ๖ ถึง ๗ บาท ไม้สั้นเก็บทอนละ ๔ บาท แล้วแต่ป่าก็แล้ว

ค) ป่าลุ่มน้ำโขง ไม้พิกัด ๓ บาทขึ้นไป เก็บทอนละ ๑๐ บาท ไม้ต่ำกว่าพิกัด ๓ บาท เก็บทอนละ ๖ บาท

๒) ความสัญญาที่ขยายเวลาการรับเช่าทำป่าไม้ออกไปตามโครงการทำป่าไม้ ๓๐ ปีนี้ไคร่บูไม้ "แม่" คือไม้ที่ตัดฟันลงแล้วผู้รับสัมปทานไม่ต้องการชักลากออกไป ผู้รับสัมปทานจะต้องตัดราคา "แม่" เป็นเครื่องหมายไว้เป็นพิเศษ และไม้แม่เหล่านี้รัฐบาลมีสิทธิที่จะจัดการจำหน่ายไคร่ตามที่เห็นสมควร

๓) ขนาดของไม้ที่เลือกกันไคร่ถื่อ ๖ ฟุต $4 \frac{2}{3}$ นิ้วตามเดิม แต่ให้เว้นไม้ที่ไคร่ขนาดไว้เป็นไม้เชื้อและไม้ทองหามอื่น ๆ บาง สำหรับบริษัทป่าไม้ใหญ่ ๆ ก็ให้เลือกกันไม้เองภายใต้การควบคุมของพนักงานป่าไม้ ส่วนในป่าที่สงวนไว้ให้คนพื้นเมืองเท่านั้นเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นผู้เลือกกันไม้ให้แต่ไซขนาดถึง ๗ ฟุต

๕. การส่งนักเรียนไทยไปศึกษาวิชาการป่าไม้ ในปี พ.ศ. ๒๔๕๑ กรมป่าไม้ได้ส่งนักเรียนไทยไปศึกษาวิชาการป่าไม้ที่ประเทศอินเดีย เป็นจุดที่ ๒ อีก ๒ นาย คือ นายเบ็ง สาครบุตร (พระยาพนานุจร) และ นายโต โกเมศ (พระยาวิจิตรนันทกร) ซึ่งได้กลับเข้ามารับราชการในปี พ.ศ. ๒๔๕๓

อนึ่ง เมื่อประเทศพม่าได้จัดตั้งโรงเรียนป่าไม้ขึ้นแล้ว กรมป่าไม้จึงเห็นว่า เป็นความสะดวกสำหรับการจัดส่งนักเรียนไปเรียนที่พม่าแทนการส่งไปเรียนที่อินเดีย คือที่ (Burma Forest School) ^๑ ที่เมืองปินมานาในปี พ.ศ. ๒๔๕๔ นักเรียนไทย ๒ นาย รุ่นแรกได้แก่ นายหว่า สุทธิสุวรรณ (พระยาอนุวัจนวรินทร์) และหม่อมเจ้า สืบสุขสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์

๒. การบำรุงป่า กรมป่าไม้ได้เริ่มแผนทำการบำรุงป่าในปี พ.ศ. ๒๔๕๒ ได้แก่

ก. การบำรุงต้นสัก โดยกรมป่าไม้ได้มีคำสั่งไปยังภาคต่าง ๆ ให้ เริ่มการตัดเถาววัลย์ในป่าไม้สักทองที่จังหวัดเชียงใหม่และลำพูน

ข. การหว่านเมล็ดไม้สัก ตามที่วางในป่าในท้องที่จังหวัดลำพูน

นอกจากนี้ กรมป่าไม้ได้อนุญาตให้ผู้รับสัมปทานในป่าไม้ทำการชักลากเศษ ปลายไม้สักที่มีตกค้างอยู่เป็นจำนวนมาก โดยที่เสียค่าภาษีให้แก่รัฐบาลในอัตราอย่างต่ำ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์อย่างอื่นดีกว่าที่จะปล่อยให้ผุพังหรือถูกไฟไหม้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ แก่รัฐบาลอีกทางหนึ่งด้วย ^๒

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๓ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงกรองราชสมบัติ ต่อมา โดยที่กรมป่าไม้ก็ยังคมีนายดับบลิว. เอฟ. ลอยด์ เป็นเจ้ากรมป่าไม้คนเดิม พร้อมกับได้มีการย้ายที่ทำการกรมป่าไม้จากเชียงใหม่มาอยู่ในกรุงเทพฯ ที่ศาลาลูกขุน ภายในกระทรวงมหาดไทย ^๓ นอกจากนี้ก็ได้ดำเนินงานที่จะโลกลาวเป็นข้อ ๆ ต่อไปคือ

^๑ ประเทศไทยได้จัดตั้งโรงเรียนป่าไม้ขึ้นที่จังหวัดแพร่ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘.

^๒ สมพล วิทยชิระนันท์, ประวัติกรมป่าไม้, หน้า ๒๓ - ๒๔.

^๓ กรมป่าไม้, "ประวัติกรมป่าไม้" ใน เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘.

๗. การทำป่าไม้สักโดยรัฐบาล กรมป่าไม้ได้รับอนุมัติจากรัฐบาลให้เข้า
ทำไม้เป็นครั้งแรกในป่าแม่แอด จังหวัดแพร่ ในปี พ.ศ. ๒๔๕๕^๑ นโยบายที่รัฐบาล
อนุมัติให้กรมป่าไม้จัดทำไม้สักเองนี้ เนื่องจากเหตุผลดังต่อไปนี้คือ^๒

- ๑) เป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้แก่แผ่นดินมากกว่าที่จะอนุญาตให้เอกชน
หรือบริษัทจัดทำ ซึ่งรัฐบาลได้รับแต่เพียงค่าทอนและค่าภาษีหรือค่าภาคหลวงเท่านั้น
- ๒) เพื่อเป็นการสั่งสอนอบรมพนักงานป่าไม้ให้มีความรู้ความชำนาญใน
การทำป่าไม้สำหรับเป็นแนวทางพิจารณาในการตรวจตราควบคุมการกระทำของผู้รับ
อนุญาต นอกจากนี้ก็จะได้รับความรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับเรื่องค่าใช้จ่ายในการทำป่า ตลอดจน
จนกำหนดค่าทอนหรือค่าภาคหลวงในการทำป่าต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
- ๓) เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการทำป่าแห่งอื่น ๆ ต่อไป ใน
กรณีที่เกิดข้อร้องเรียนจากบริษัทหรือเอกชนผู้รับอนุญาตทำไม้ว่า ข้อสัญญาของรัฐบาล
เข้มงวดจนไม่สามารถปฏิบัติตามได้ รัฐบาลก็มีกำลังความสามารถพร้อมอยู่แล้วที่จะรับ
จัดทำป่าไม้เหล่านี้เสียเอง
- ๔) เพื่อสนองความต้องการบำรุงป่าให้เป็นป่าโดยสมบูรณ์ (Normal
Forest) ตามอุดมการณ์ของการป่าไม้ที่ถูกตองตามหลักวิธีการป่าไม้ ทั้งนี้เพราะผู้
รับอนุญาตทำไม้โดยทั่ว ๆ ไปย่อมมุ่งหวังที่จะหากำไรให้ได้มากที่สุด โดยมีใจคำนึงถึง
ความเสียหายที่เกิดขึ้น
- ๕) เพื่อจรัระคับราคาไม้ในท้องตลาดไม่ให้ขึ้นลงเปลี่ยนแปลงไปเกิน
สมควร โดยการที่รัฐบาลส่งไม้ออกขายด้วยซึ่งเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยรักษาระดับราคา
ไม้ให้อยู่ในมาตรฐาน และนอกจากนั้นยังเป็นการประหยัดเงินราชการที่ใช้ในการก่อสร้าง

^๑ เรื่องเดียวกัน.

^๒ เฉลิม สิริวรรณ, นโยบายการป่าไม้และประวัติการป่าไม้ของประเทศไทย,

เพราะสามารถซื้อไม้จากกรมป่าไม้ได้ในราคาถูกกว่าซื้อจากเอกชน^๑

ในปี พ.ศ. ๒๔๕๖ การทำป่าไม้สักของรัฐบาลได้เพิ่มขึ้นอีกแห่งหนึ่งโดยรัฐบาลได้รับเวนคืนป่าไม้สักแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่จากเจ้าผู้ครองนคร มาทำเอง แต่ในระยะแรกนี้ได้มอบให้หลวงโยนการพิจิตร เป็นลูกจ้างของรัฐบาลแต่ผู้เดียวสำหรับป่านี้ รัฐบาลไม่ได้ทำการชักลากเองอย่างป่าแม่แสดและอีก ๒ ปีก่อมา คือในปี พ.ศ. ๒๔๕๘ รัฐบาลก็ได้รับป่าแม่แจ่มมาจัดทำเองโดยตลอด^๒

อนึ่ง ในปี พ.ศ. ๒๔๖๕ รัฐบาลได้ตกลงทำป่าไม้สักอีก ๑ ป่า คือ ป่าแม่สลิดแม่ระกา หองที่จังหวัดตาก^๓ ด้วย เพราะฉะนั้นจึงอาจจะกล่าวได้ว่าการทำป่าไม้สักของรัฐบาลได้ขยายตัวกว้างขวางขึ้นตามลำดับ

๘. การออกพระราชบัญญัติรักษาป่า พ.ศ. ๒๔๕๖ รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติรักษาป่า พ.ศ. ๒๔๕๖^๔ ขึ้นสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมรักษาไม้กระยาเลยและของป่าต่าง ๆ เพราะเท่าที่ผ่านมากรมป่าไม้ควบคุมไม้สักเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากไม้ชนิดอื่นก็มีราคาขึ้น เป็นเหตุให้มีผู้ตัดฟันซื้อขายกันโดยไม่มีการคุ้มครองรักษา นอกจากนี้ก็ยังได้มีกฎข้อบังคับวางระเบียบวิธีจัดการรักษาป่า^๕ ขึ้นเป็นกฎสำหรับควบคุมไม้กระยาเลยโดยเฉพาะ ด้วยเหตุนี้กรมป่าไม้จึงมีงานเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม

^๑นโยบายในทำนองรัฐพานิชเช่นนี้ได้ยึดถือเรื่อยมาจนกระทั่งได้จัดตั้งเป็นองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) ในปี พ.ศ. ๒๔๘๐.

^๒เฉลิม ศิริวรรณ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๐ - ๑๒๑.

^๓เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๗.

^๔ประชุมกฎหมายประจำศก เล่มที่ ๒๕ - ๒๖ (พ.ศ. ๒๔๕๕ - ๒๔๕๖), หน้า ๓๗๕ - ๓๗๘.

^๕ประชุมกฎหมายประจำศก เล่มที่ ๒๕ - ๒๖ (พ.ศ. ๒๔๕๕ - ๒๔๕๖), หน้า ๓๗๕ - ๓๘๓.

โดยจัดตั้งภาคป่าไม้เพิ่มเติมในท้องที่ที่ไม่ได้มีไม้สักแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องครอบคลุมไปถึงป่าไม้กระยาเลยด้วย อย่างไรก็ตาม งานของกรมป่าไม้ก็โคจรขยายขอบเขตการบริหารให้กว้างขวางออกไปซึ่งถือว่าเป็นงานที่จำเป็นและสำคัญ

นอกจากพระราชบัญญัติรักษาป่า พ.ศ. ๒๔๕๖ และกฎข้อบังคับวางระเบียบวิธีจัดการรักษาป่าแล้ว ในปี พ.ศ. ๒๔๕๕ กรมป่าไม้ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติป่าสงวน มีวัตถุประสงค์ที่จะคัดถอนถือสิทธิที่ดินป่าไม้บางแห่งไว้เพื่อเป็นทรัพย์สินอันถาวรของประเทศสำหรับจัดทำและบำรุงรักษาให้เป็นการถาวรต่อไป ซึ่งเจ้าพนักงานป่าไม้ภาคได้เริ่มตรวจเลือกหาป่าที่สมควรจะสงวนและประกาศสงวนป่าเหล่านั้นขึ้นด้วยความเห็นชอบของทางฝ่ายปกครอง คือ ขอให้สมุหเทศาภิบาล หรือผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ประกาศ แต่เป็นที่น่าเสียดายที่พระราชบัญญัติฉบับนี้เมื่อกระทรวงมหาดไทยนำเข้าปรึกษาในที่ประชุมสมุหเทศาภิบาลแล้วเรื่องก็เงียบหายไป และไม่ได้รื้อฟื้นกันอีกเลย จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๔๘๑^๑

๕. การตั้งกองกานไม้ พ.ศ. ๒๔๖๑ กรมป่าไม้ได้เปิดการเจรจากับผู้รับอนุญาตทำไม้ ถึงการเปลี่ยนแปลงวิธีดำเนินการทำป่าไม้สักที่จะเปิดใหม่^๒ (ในปี พ.ศ. ๒๔๖๓) ผลของการตกลง คือ

๑) กรมป่าไม้เป็นผู้ทำการเลือกกานไม้ในป่าต่าง ๆ โดยคิดราคาค่าเลือกกานจากผู้รับอนุญาตคนละ ๑ บาท ยกเว้นป่าของบริษัทบอมเบย์เบอร์มาทางลุ่มน้ำสาละวิน ซึ่งเป็นที่ไกลและกันดาร

^๑พระราชบัญญัติคุ้มครองและสงวนป่า พ.ศ. ๒๔๘๑ ประชุมกฎหมายประจำศก เล่มที่ ๕๒, (หน้า ๑๔๘ - ๑๕๗).

^๒สัญญาการทำป่าไม้ ๓๐ ปี เริ่มเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๑ โดยแบ่งป่าทำภาคละ ๑๕ ปี เมื่อถึง พ.ศ. ๒๔๖๑ การทำป่าในภาคแรกดำเนินมาได้ ๑๐ ปี ยังเหลือเวลาอีก ๖ ปี สำหรับภาคแรก.

๒) ในการนี้ทางการมีสิทธิสงวนไม้ที่โตถึงขนาดจำกัดแล้วไว้สำหรับ
ตัดฟันกราวต่อไปได้ไม่เกิน ๒ เพอร์เซ็นต์ของจำนวนไม้ที่เลือกให้ตัดฟันทั้งหมด

๓) ไม้เขยิบขนาดจำกัดที่อนุญาตให้ตัดฟันเป็น ๒ ฟุต $\frac{2}{3}$ นิ้ว
สำหรับสัญญาอนุญาตของบริษัทยุโรป ส่วนของผู้รับอนุญาตอื่น ๆ คงถือ ๗ ฟุตตามเดิม

เพื่อกำเนินการตามข้อตกลงดังกล่าว ในปี พ.ศ. ๒๔๖๑ กรมป่าไม้ได้
ตั้งกองงานไม้ ขึ้นที่จังหวัดลำปาง มีอำนาจหน้าที่โดยเฉพาะในเรื่องเลือกงานไม้ใน
ป่าที่ได้เปิดอนุญาตในเวลาต่อมา กิจกรรมของกองงานไม้นี้ได้ดำเนินมาจนกระทั่งล้มเลิก
ลงในปี พ.ศ. ๒๔๘๐^๑ เนื่องจากได้กระจายอำนาจหน้าที่ในการเลือกงานไม้ไปให้ป่า
ไม้เขตเป็นผู้ดำเนินการเองในท้องที่ควบคุมของแต่ละเขตต่อไป^๒

๑๐. ย้ายสังกัดกรมป่าไม้ พ.ศ. ๒๔๖๔

นับตั้งแต่ได้จัดตั้งกรมป่าไม้เป็นต้นมา กรมป่าไม้สังกัดอยู่ในกระทรวง
มหาดไทยมาโดยตลอด แต่ในปี พ.ศ. ๒๔๖๔ นี้ กรมป่าไม้ได้ย้ายสังกัดจากกระทรวง
มหาดไทยไปขึ้นกระทรวงเกษตราธิการ เมื่อวันที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๔ โดย
เหตุผลสำหรับการย้ายสังกัดของกรมป่าไม้ครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชนิพนธ์สั่งเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

ด้วยราชการในกระทรวงเกษตราธิการมีหลักอยู่ว่าจะตั้งเป็นเจ้า
หน้าที่สงวนทรัพย์อันเกิดขึ้นแล้วจะเกิดต่อไปในแผ่นดิน เพื่อให้ได้เป็นสินค้า
ของประเทศ เห็นว่ากรมป่าไม้ในกระทรวงมหาดไทยก็ย่อมมีหน้าที่ตั้งเช่นว่านี้
แต่หากในเวลาที่ผ่านมาจะเบี่ยงการยังไม่พร้อมที่จะโอนกรมป่าไม้มาไว้ใน

^๑ เฉลิม ทิววรรณ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๕.

^๒ เทียม กมกฤษ, การป่าไม้ในประเทศไทย, หน้า ๔๔.

กระทรวงเกษตรฯ บัดนี้ก็จัดการแยกแยกแยกแยกแยกแยกแยกแยกแยกแยกแยกแยกแยกแยกแยกแยก
ทั้งเจ้า^๑ ก็มีนาที่หนึ่งในที่ประชุมที่นั้นอยู่แล้ว ให้เจ้ารับโอนกรรมป่าไม้จาก
กระทรวงมหาดไทยมาไว้ในกระทรวงเกษตรฯ ตั้งแต่นั้นไป . . . ^๒

ถึงแม้กรรมป่าไม้จะย้ายสังกัดมาอยู่ในกระทรวงเกษตรฯ แล้วก็ตามแต่
นายคัมภีร์ เอ.ล.ล.ล.ล.ล.ล. ก็ยังคงดำรงตำแหน่งเจ้ากรรมป่าไม้ต่อมาอีก ๒ ปี ซึ่งยังมี
ผลงานที่พอจะไต่ถามถึงอีกคือ ความร่วมมือระหว่างกรรมป่าไม้กับกรมทะเบียนที่ดิน
เนื่องจากเกิดการครอบครองทำประโยชน์และการจับจองออกโฉนดในที่ดินนั้น เป็น
อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอำเภอหรือเจ้าพนักงานที่ดินแล้วแต่กรณี อนุญาตได้โดย
เอกเทศไม่ต้องหารือฝ่ายป่าไม้แต่อย่างใด ดังนั้นเนื้อที่ป่าไม้ที่ ๆ จึงมีราษฎรเข้าไป
จับจองเพื่อประกอบการเกษตรกรรมอย่างอื่นเป็นจำนวนมาก ทำให้จำนวนป่าไม้ลด
น้อยตามลำดับ ในปี พ.ศ. ๒๔๖๕ นี้ กรรมป่าไม้จึงทำความตกลงกับกรมทะเบียนที่ดิน
และกระทรวงมหาดไทยได้กำหนดไว้ว่าเมื่อมีผู้ยื่นคำร้องขอจับจองที่ดินหรือขอรับโฉนด
ตราจองอย่างใดให้เจ้าพนักงานหน้าที่ส่งเรื่องราวไปให้พนักงานป่าไม้เจ้าของท้องที่

^๑เจ้า คือ พระยาไชยยศสมบัติ เสนาบดีกระทรวงเกษตรฯ ระหว่าง
พ.ศ. ๒๔๖๓ - พ.ศ. ๒๔๗๓ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระยาไชยยศสมบัติ
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ ต่อมา พ.ศ. ๒๔๖๔ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นเจ้า-
พระยาพลเทพ จาก เอกสารราชกาลที่ ๖ กษ.๓/๑๖ เรื่อง "ตั้งพระยาไชยยศสมบัติ
เป็นเสนาบดีกระทรวงเกษตรฯ".

^๒กจ. ร.๖ กษ.๖/๑๐, ประกาศโอนกรรมป่าไม้จากมหาดไทยมาขึ้น
กระทรวงเกษตร. (๖ - ๗ เมษายน ๒๔๖๗) ที่ ๑/๗, ๗ เมษายน ๒๔๖๗.

สอบสวนพิจารณาเสียขั้นหนึ่งก่อนว่าที่ดินนั้นทางป่าไม้เห็นสมควรสงวนรักษาไว้หรือไม่
ทั้งนี้เพื่อเป็นการประสานนโยบายของรัฐบาลในเรื่องที่ดิน ระหว่างกรมป่าไม้กับ
กรมทะเบียนที่ดินให้สอดคล้องต่อกัน

กิจการของกรมป่าไม้ในสมัยพระยาครุพันธ์พิทักษ์เป็นอธิบดีกรมป่าไม้ (พ.ศ. ๒๔๖๗ - ๒๔๗๓)

มร.ลอยด์ พ้นจากตำแหน่งเจ้ากรมป่าไม้หลังจากปฏิบัติงานมาถึง ๑๘ ปีเต็ม
ซึ่งนับได้ว่าเป็นเจ้ากรมป่าไม้ชาวต่างประเทศที่ดำรงตำแหน่งนี้นานที่สุด ในปี
พ.ศ. ๒๔๖๗ ถือเป็นปีประวัติศาสตร์ของกรมป่าไม้เพราะประเทศไทยเริ่มมีอธิบดี
กรมป่าไม้ คนไทยเป็นครั้งแรก นั่นคือ พระยาครุพันธ์พิทักษ์ เจ้าพระยาพลเทพ
เสนาบดีกระทรวงเกษตรธิการ ขณะนั้นได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับพระยาครุพันธ์พิทักษ์ว่า

. . . ถึงเวลาอันสมควรแล้วให้มีข้าราชการไทยรับหน้าที่สนองพระเดชพระ-
คุณต่อไปได้ . . . พิจารณาคุณสมบัติจรรยาจรประกอบกับความประพฤติและ
ไหวพริบในเชิงการ . . . มหาอำมาตย์ตรีพระยาครุพันธ์พิทักษ์ ซึ่งรับราชการ
ในตำแหน่งผู้ว่าราชการป่าไม้ตอนเหนือมีความสามารถเหมาะสมกว่าผู้อื่น ทั้งเป็นผู้ที่
ข้าราชการไทยและต่างประเทศ ตลอดจนพวกบริษัทป่าไม้ต่างประเทศมีความ
นิยมเชื่อถืออยู่เป็นอันมาก . . . ๒

เป็นเวลา ๒๕ ปีที่รัฐบาลไทยได้จ้างชาวต่างประเทศเข้ามาทำงานในกรม
ป่าไม้จากตำแหน่งหน้าที่สูงที่สุดจนถึงระดับเจ้าพนักงานธรรมดา ทั้งนี้เพราะในระยะแรก
ยังไม่มีชาวไทยหรือชาวพื้นเมืองที่มีความรู้ความสามารถในการป่าไม้พอที่จะวางแนว

^๑ เมื่อยกฐานะกรมป่าไม้ขึ้นเป็นกรมชั้นอธิบดี ตำแหน่งเจ้ากรมก็เปลี่ยน
เป็นอธิบดีกรมป่าไม้ควบเช่นกัน.

^๒ กจช. ร.๖ กษ.๓/๒๑, เรื่อง กิ่งพระยาครุพันธ์พิทักษ์ เป็นอธิบดีกรม-
ป่าไม้, (๒๑ มีนาคม ๒๔๖๖ - ๒๔ เมษายน ๒๔๖๗).

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ ๓ พระยากรรณิภักดิ์

นโยบายและควบคุมแผนงานตามโครงการต่าง ๆ ได้ ต่อมาเมื่อมีนักเรียนป่าไม้ซึ่งสำเร็จจากประเทศอินเดียและพม่า^๑ เขารับราชการในกรมป่าไม้ ได้ศึกษางานและปฏิบัติงานจนมีความรู้ความสามารถและชำนาญงานในหน้าที่พร้อมที่จะรับนโยบายการบริหารป่าไม้มาดำเนินการด้วยตนเอง ไม่จำเป็นต้องจ้างชาวต่างประเทศให้ดำรงตำแหน่งเจ้ากรมป่าไม้อีกต่อไป พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้พระยาครุพันธ์พิทักษ์ (สนิท พุกกะมาน) ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมป่าไม้สืบแทน มร. คัมบลิว. เอฟ. ลอยด์ (Mr. W.F. Lloyd) เจ้ากรมป่าไม้คนก่อนพร้อมกับการประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๗ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ใ้ยกฐานะกรมป่าไม้ขึ้นเป็นกรมชั้นอธิบดี มีอธิบดีเป็นหัวหน้าผู้บังคับบัญชากรม^๒ ทั้งนี้โดยมี พระยาอดิศรเมืองขวาง (ม.ล. อันเสถียรวงศ์) เป็นผู้ช่วยฝ่ายการปกครอง พระยาวิจิตรนิคร (โต โกลเมท) เป็นผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ และมี นายเบิร์ต โบโรวส์ (Mr. Bourke Borrows) เป็นที่ปรึกษา^๓

งานสำคัญของกรมป่าไม้ในสมัยที่พระยาครุพันธ์พิทักษ์เป็นอธิบดีกรมป่าไม้ คือ การเปลี่ยนแปลงสัญญาสัมปทานทำไม้ใหม่ เนื่องจากในปี พ.ศ. ๒๔๖๗ เป็นปีที่สัญญาสัมปทานทำป่าไม้ถึงวค ๑๕ ปีแรก (ตามโครงการ ๓๐ ปี ซึ่งเริ่มเมื่อ

^๑ จาก พ.ศ. ๒๔๔๖ ซึ่งเป็นปีแรกที่นักเรียนป่าไม้รุ่นแรกสำเร็จการศึกษาจากประเทศอินเดียและเขารับราชการในกรมป่าไม้จนถึง พ.ศ. ๒๔๖๖ ก็เป็นเวลา ๒๐ ปีแล้ว ซึ่งในระหว่างนี้ก็มีนักเรียนป่าไม้สำเร็จการศึกษาจากประเทศอินเดียและพม่าหลายรุ่นด้วยกัน

^๒ กระทรวงเกษตร, ประวัติกระทรวงเกษตร, (พิมพ์แจกเป็นที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ พลตำรวจตรีลมาศ อุทยานานนท์ ม.ป.ช., ม.จ.ม. อธิบดีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตร ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส, ๑๖ มิถุนายน ๒๕๐๘), หน้า ๕๓.

^๓ สมพล วิทยธีระนันท์, ประวัติกรมป่าไม้, หน้า ๔๐.

พ.ศ. ๒๕๕๑) ไม้หมากอายุลงบ้างบางป่าแล้ว และได้มีการเปลี่ยนสัญญาใหม่ให้ทำในป่าภาคที่จะเปิดต่อไป โดยมี การเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมหลักการที่สำคัญหลายประการ เช่น

ก) ให้แบ่งป่าออกเป็น ๓ ภาค โดยให้ภาคหนึ่ง ๆ มีกำหนดเวลาทำระหว่าง ๔ ถึง ๖ ปี แต่รวมทั้ง ๓ ภาคต้องไม่เกิน ๑๕ ปี และเมื่อได้ทำไม้ในภาคหนึ่งภาคใดไปแล้ว ให้ปิดป่าภาคนั้นพักผอนจนกว่ารัฐบาลอนุญาตให้ทำได้ใหม่

ข) เปลี่ยนวิธีการเก็บค่าภาคหลวงตามขนาดของไม้ มาเก็บเป็นค่าภาคหลวงตามปริมาตรของเนื้อไม้เป็นรายท่อน โดยกำหนดค่าภาคหลวงไว้เป็นจำนวนตัน (๑ ตัน - ๕๐ ลูกบาศก์เมตร) แต่ต่อมาเมื่อเปลี่ยนมาใช้มาตราเมตริก จึงเปลี่ยนหน่วยการเก็บค่าภาคหลวงจากตันเป็นลูกบาศก์เมตร ซึ่งได้แบ่งไม้ออกเป็น ๓ ชั้น คือ

๑. ไม้ชั้น ก. มีปริมาตรตั้งแต่ ๑.๑๓ ลูกบาศก์เมตร หรือกว่าขึ้นไปและยาวตั้งแต่ ๕.๔๕ เมตรขึ้นไป อัตราค่าภาคหลวงสูงสุดลูกบาศก์เมตรละ ๕.๘๕ บาท และค่าที่สูงสุดลูกบาศก์เมตรละ ๕.๓๐ บาท

๒. ไม้ชั้น ข. มีปริมาตรต่ำกว่า ๑.๑๓ ลูกบาศก์เมตร แต่มีความยาวตั้งแต่ ๕.๔๕ เมตรขึ้นไป ค่าภาคหลวงลูกบาศก์เมตรละ ๕.๖๕ บาท ในกรณีที่บ้านป่าอยู่ห่างไกลกันการขนานไม้ไปจำหน่ายยังท้องตลาดเปลืองค่าใช้จ่ายมาก เช่น ป่าในลุ่มแม่น้ำโขงก็เก็บค่าภาคหลวงเพียงลูกบาศก์เมตรละ ๓.๕๓ บาท

๓. ไม้ชั้น ค. มีปริมาตรเท่าใดก็ตาม แต่มีความยาวต่ำกว่า ๕.๔๕ เมตรลงมา เก็บค่าภาคหลวงลูกบาศก์เมตรละ ๓.๕๓ บาท^๑

^๑เฉลิม ศิริวรรณ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๘ - ๑๓๐.

พระยาครุพันธ์พิทักษ์บริหารงานของกรมป่าไม้ได้เพียงปีเดียว ในสมัย
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เพราะปี พ.ศ. ๒๔๖๘ ก็เปลี่ยนแผ่นดิน
ใหม่ขึ้นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และอีก ๑ ปีต่อมา คือ
พ.ศ. ๒๔๖๙ ก็ครบรอบ ๓๐ ปีของการสถาปนากกรมป่าไม้ ซึ่งมีความหมายถึงกิจการ
ป่าไม้ของไทยได้วิวัฒนาการมาด้วยความอุตสาหกรรมวิริยะของข้าราชการป่าไม้ทั้งชาวไทย
และชาวต่างประเทศที่ร่วมมือกันมาเป็นอย่างดีจนถึงขั้นที่มีคนไทยล้วน ๆ ได้เข้ามา
บริหารงานอย่างเต็มที่ โดยใช้ระยะเวลาพอสมควร

ในช่วงระยะเวลานั้น ๆ สถานะทางเศรษฐกิจของโลกกำลังทรุดลงอย่าง
มาก ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากสงครามโลกครั้งที่ ๑ และส่งผลกระทบต่อชนมมายัง
เศรษฐกิจการคลังในประเทศไทยให้โน้มตัวทรุดลงเช่นกัน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้กิจการ
ต่าง ๆ ตามนโยบายและแผนงานสำคัญอื่น ๆ ในการป่าไม้ไม่ได้รับการเอาใจใส่
เท่าที่ควร กรมป่าไม้จึงไม่ได้มีนโยบายใหม่ ๆ อย่างใดเกิดขึ้นนอกเสียจากได้เร่ง
รัดจัดทำป่าไม้ให้เป็นการช่วยพยุงเศรษฐกิจของชาติไว้ นโยบายดังกล่าวได้แก่

๑. ยกเลิกวิธีการทำไม้กลางป่า เนื่องจากพ่อค้าไม้ชาวพื้นเมืองนิยม
การทำไม้กลางป่าออกมาซื้อขายกันมาก^๑ ถึงแม้ว่ากรมป่าไม้ได้วางระเบียบการทำ
ไม้กลางป่าให้รัดกุมขึ้น แต่เมื่อสินค้าไม้มีราคาเพิ่มในช่วงระยะเศรษฐกิจตกต่ำ จึงมี
ผู้แอบอ้างการทำไม้กลางป่าโดยลักลอบตัดฟันไม้สักสด และผสมเป็นไม้กลางป่ากันมากขึ้น
ซึ่งเจ้าหน้าที่ป่าไม้ไม่สามารถควบคุมป้องกันหรือปราบปรามได้ทั่วถึง กรมป่าไม้พิจารณา
เห็นว่าวิธีการนี้เป็นการทำลายป่าอย่างร้ายแรง เพราะฉะนั้นจึงได้ยกเลิกวิธีการทำ
ไม้กลางป่าเสียในปี พ.ศ. ๒๔๗๐^๒

^๑ เป็นนโยบายในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ ที่รัฐบาลมีความประสงค์จะให้บุคคลที่มี
ทุนน้อย ใดมีโอกาสทำไม้สักออกซื้อขายเป็นอาชีพบาง โดยเก็บไม้ที่เหลือจากการ
กระทำของผู้รับสัมปทานในป่าต่าง ๆ.

^๒ เฉลิม ศิริวรรณ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๒.

๒. การทำป่าไม้สักของรัฐบาล ในปี พ.ศ. ๒๔๗๐ กรมป่าไม้ได้เลิกทำป่าแม่แจ่มที่เชียงใหม่ และได้อนุญาตให้บริษัทอีสต์เอเชียติกฝรั่งเศสเป็นผู้รับสัมปทานทำต่อ โดยที่กรมป่าไม้ได้ตกลงทำป่าแม่ตาเมืองล่อง ท้องที่จังหวัดแพร่แทน เหตุผลก็เพราะไม้สักป่านี้มีคุณภาพดี และสะดวกแก่การทำไม้^๑

๓. การบำรุงป่า การบำรุงป่าที่ไถ่ทำกันมาแต่เดิม โดยมากเป็นการป้องกันกรรเสียหายมากกว่าการส่งเสริมบำรุงสภาพของป่า เช่น ไถ่ทำการตัดเครือไม้ และต้นไม้ที่มีค่าน้อย ส่วนการปลูกซ่อมป่าไม้สักนั้นยังไม่ไถ่ทำ ดังนั้นรัฐบาลจึงจัดการบำรุง ๒ ประการ คือ

ก. การรักษาป่าไม้สักที่มีค่าไว้โดยวิธีหมายเขตป่า ทำแผนที่แสดงขนาดและจำนวนไม้ชนิดต่าง ๆ ไว้

ข. การปลูกซ่อมป่าไม้สักขึ้นในที่ว่างเปล่าหรือที่มีไม้สักน้อย การปลูกไม้สักนั้นอาศัยราษฎรที่ทำไร่ คือ กรมป่าไม้ทำความตกลงกับราษฎร ให้ปลูกเมล็ดไม้สักลง พร้อมกับพืชพรรณที่จะปลูกโดยคิดค่าจ้างหรือการรางวัลให้ตามจำนวนเนื้อที่หรือตามจำนวนต้นสักที่ปลูก และต่อจากนั้นก็ต้องมีการบำรุงตามสมควร^๒

๔. การเผยแพร่ความรู้ป่าไม้ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ นโยบายของกรมป่าไม้ที่พยายามเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับไม้ และของป่าต่าง ๆ หรือกิจการป่าไม้ให้ประชาชนโดยทั่ว ๆ ไปได้ทราบและเพื่อเป็นการส่งเสริมความรู้แก่บรรดาพนักงานป่าไม้วัย ผลงานครั้งนี้จึงออกมาในรูปความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ชั้นต่าง ๆ ที่ช่วยกันเขียนบันทึกหรือบทความส่งไปยังกรมป่าไม้เพื่อพิจารณาและพิมพ์แจกแก่ข้าราชการ

^๑ เรื่องเดียวกัน.

^๒ กจข. ร.๗ กษ.๕/๕, เรื่อง "จัดการบำรุงป่าไม้", (๒๑ พฤศจิกายน -

กรมป่าไม้โดยทั่วไป ซึ่งเป็นรากฐานในการออกวารสารรายสามเดือนชื่อ "วนสาร"^๑ ในปัจจุบัน^๒

๕. นโยบายระงับความเดือดร้อนของผูกรักษาป่าไม้ เนื่องจากเศรษฐกิจโดยทั่วไปฝืดเคือง กระแสการเงินและราคาไม้ต่าง ๆ ลดลง กรมป่าไม้จึงได้แก้ไขนโยบายบริหารการป่าไม้ไทย ๒ กรณี คือ

ก) รัฐบาลยอมผ่อนผัน การชำระค่าภาคหลวงไม้ได้ในบางกรณี และจะพิจารณาเป็นรายบุคคลไปตามความเหมาะสม

ข) อนุญาตให้นำไม้เคลื่อนที่ออกจากป่าไม้ โดยวิธีชำระค่าภาคหลวงเมื่อไม้ถึงคานป่าไม้ปากน้ำโพ^๓ เพื่อให้โอกาสบุคคลเหล่านั้นมีเวลาหาเงินได้เพียงพอที่จะต้องชำระ^๔

๖. การตั้งอุ้มที่บางปะอิน การจำหน่ายไม้สักที่รัฐบาลทำออกที่อุ้มที่ปากน้ำโพแห่งเดียว ไม่เพียงพอต่อกิจการที่ได้ขยายขึ้น เพราะในฤดูแล้งไม่สามารถล่องไม้ลงมากองทัพได้ กรมป่าไม้จึงพิจารณาตั้งอุ้มเก็บไม้สักขึ้นอีกแห่งหนึ่งที่บางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๔ เพราะอยู่ใกล้ผูกรักษาป่าไม้ทาง

^๑ก่อนที่จะมาเป็นวารสาร "วนสาร" นี้ กรมป่าไม้ได้ออกหนังสือพิมพ์วนสารขึ้นก่อนเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๗๔ โดยมีพระยาอนุวัตน์วนรักษ์เป็นบรรณาธิการ.

^๒พวงเพชร สุรัตน์ทวีกุล, เปรียบเทียบผลงานของเสนาบดีกระทรวงเกษตร-ธิการ พ.ศ. ๒๔๓๕ - ๒๔๗๕ (ก.ศ. ๑๘๘๒ - ๑๘๘๓), หน้า ๑๖๕.

^๓กระทรวงเกษตร, ประวัติกรมป่าไม้, หน้า ๓๗.

^๔เฉลิม ศิริวรรณ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๘.

กรุงเทพฯ และสามารถนำไม้มาเก็บไว้สำหรับขายในฤดูแล้งได้อีกต่อไป

๑. การย้ายสังกัดกรมป่าไม้ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นปีที่เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย โดย "คณะราษฎร" ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนถึงการเปลี่ยนแปลงสังกัดของกรมป่าไม้ กล่าวคือ ใ้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ประกาศให้รวมกระทรวงเกษตรราธิการกับกระทรวงพาณิชย์การเข้าด้วยกัน เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ โดยตั้งชื่อใหม่ว่า "กระทรวงเกษตรพาณิชย์การ" ทั้งนี้โดยใ้โอนกรมทะเบียนที่ดิน กรมรังวัดที่ดิน กรมป่าไม้ และกรมราชโลหกิจ ไปสังกัดกระทรวงมหาดไทย ทั้งนี้ กรมป่าไม้จึงกลับไปเข้าสังกัดกระทรวงมหาดไทย^๒ ใหม่อีกครั้งหนึ่ง^๓

๒. เพิ่มขนาดจำกัดที่อนุญาตให้ตัดฟันไม้ นโยบายนี้กรมป่าไม้เตรียมไว้สำหรับการทำป่าไม้สักตามโครงการ ๓๐ ปี รอบที่ ๒^๔ ซึ่งกองงานไม้ใ้เริ่มทำการสำรวจเลือกไม้สักไว้สำหรับตัดฟันแล้ว โดยกรมป่าไม้ได้ขยายขนาดจำกัดที่อนุญาตให้ตัดฟันจาก ๒ ฟุต ๘ นิ้ว เป็น ๗ ฟุต ทั้งนี้เพราะการตัดฟันไม้ขนาดเล็ก ๆ ที่ยาวนานนั้นทำให้สภาพป่าไม้สักโดยทั่ว ๆ ไปเสื่อมโทรม ประกอบกับการค้าไม้สักต่ำลงแล้วมีไม้ค้างในตลาคมากเกินไป รัฐบาลจึงเข้าควบคุมใ้ให้ผู้ล่การผลิตและผู้ล่การ

เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๕.

^๒ปี พ.ศ. ๒๔๗๖ กรมป่าไม้ย้ายไปสังกัดกระทรวงเศรษฐการ และ พ.ศ. ๒๔๗๗ ย้ายมาสังกัดกระทรวงเกษตรราธิการตามเดิม

^๓กระทรวงเกษตร, ประวัติกรมป่าไม้, หน้า ๓๘.

^๔โครงการทำป่า ๓๐ ปี รอบที่ ๑ สิ้นสุดในปี พ.ศ. ๒๔๘๖.

^๕เทียม คมกฤส, "ป่าไม้ในประเทศไทย" ใน เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๘.

๙. การคุ้มครองและป้องกันป่าไม้ เนื่องจากปรากฏว่ามีการลักลอบตัดฟัน ซักลากไม้ในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่และลำพูนชุกชุม กรมป่าไม้จึงได้ตั้งกองปราบปราม พิเศษ ประกอบด้วยพนักงานป่าไม้ ตำรวจ และกรมการอำเภอร่วมมือกันออกตรวจตรา สืบสวนและจับกุมผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี^๑

๑๐. การปรับปรุงแบ่งส่วนราชการใหม่ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ นี้ กรมป่าไม้ ได้แบ่งการบริหารกิจการป่าไม้ออกเป็น ๓ ตอน ดังต่อไปนี้คือ

ก) ตอนที่ ๑ ตอนเหนือ ได้แก่

๑. ภาคกาโก เป็นด่านและที่ทำการตัวแทนรัฐบาลเพื่อดูแล เก็บเงินผลประโยชน์จากไม้ที่ล่องลงไปทางแม่น้ำสาละวิน ในประเทศพม่า

๒. ภาคยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

๓. ภาคเชียงราย จังหวัดเชียงราย

๔. ภาคเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

๕. ภาคลำปาง จังหวัดลำปาง

๖. ภาคแพร่ จังหวัดแพร่ น่าน

๗. ภาคตาก จังหวัดตาก กำแพงเพชร

๘. ภาคพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก อุตรดิตถ์ พิจิตร

เพชรบูรณ์ สวรรคโลก

๙. ภาคนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ อุทัยธานี ชัยนาท

^๑กระทรวงเกษตร, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐.

ข) ตอนที่ ๒ ตอนตะวันออก มีภาคนครราชสีมา ภาคปราจีน
และภาคจันทบุรี

ค) ตอนที่ ๓ ตอนใต้ มี ภาคราชบุรี ภาคสุราษฎร์ธานี ภาคนคร-
ศรีธรรมราช ภาคปัตตานี และภาคภูเก็ต^๑

อนึ่ง การแบ่งส่วนราชการ เช่นนี้ทำให้กิจการป่าไม้ได้ขยายไปทั่วประเทศ
เป็นครั้งแรก^๒

ศูนย์วิทยพัทยาการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๘ - ๓๙.

^๒ กรมป่าไม้, "ประวัติกรมป่าไม้" ใน ที่ระลึกวันสถาปนากกรมป่าไม้ครบ
รอบ ๕๐ ปี, หน้า ๙.